

11/11/11

Uppmynghuset

13 APR 2011

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

Մ Ի Ք Ե Ի

ՍԻՐԱՐԿԱԾԸ

(ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ ՎԻՊԱԿ)

ԹԷ ԻՆՉՈՒ ՍԻՐԷՆ ԻՐԱԻՈՒՆԻ ՈՐՆԵՆՈՒ ԿԸ ԿԱՐՆԷՐ...

ՀԴԱՏԱՐԱ

ՅԱԿՈԲ ՍԻՐԱԶԱՄԵԱՆ

Գրող-Ավ. Քեչիս Իմաստի իտան

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Օ. ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

Գրող-Ավ. Հիլալ Օղլու Թիլ 24

391.99

0-79

Կ. ՊՈԼԻՍ

1920

ՄԻՔԷԻ ՍԻՐԱՐԿԱԾԸ

(ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ ՎԵՊԱԿ)

Ա.

— Սուտ է, անկարելի է:

— Կարգա՛յ, բարեկամ:

Եւ Մարտիկ ձեռքը բռնած լրագիրը երկնցուց խօսակցին Միքէի:

Միքէ թերթը դողահար ձեռքով մը առաւ, բացաւ Ազգային Լուրերու բաժնին մէջ կարգաց հետեւեալը.

«Երէկ Պատրիարքարանի մէջ, ի ներկայութեան Կողմի աղգականներու եւ բարեկամներու, տեղի ունեցաւ գիտէ՞ք. Գրքեալանեանի նշանախօսութիւնը, որով որ թուհի Կիսկատարեանի:

«Սարգիս էՖ. Կ. Պոլսոյ առեւտրական հրատարակին գլխայ կարեւոր զիրք մը կը դրաւ եւ առժամանակ մակրանքն ու յորդանքը գրաւած է. իսկ Օր. Սրբ. Ս. լոնամեալ կրթութեան ու կը միացնէ չնորհալի գեղեցկութիւն մը եւ պատիւ կը բերէ այ իրական սեփին: Մեր անկեղծ չնորհաւորութիւնները քրքեալանեան եւ Կիսկատարեան գերդաստաններուն:»

Միքէ երբ ընթերցումը ըննցուց, թերթը ձեռքէն ձգ'ցաւ ձեռքը սրտին տարաւ եւ ըսաւ.

— Բան մը կ'ըսեմ իր:

— Բան մը... որ, պատասխանեց Մարտիկ փիլիսոփայաբար եւ երկու միատին թիւնէլին հրազարակէն Բերայի Անձ փողովը ու լղուեցան:

Միքէ անախտկալ հարուածին ուձգնութենէն չլմորած անկարող կ'ըլլաւ խոսք մը ըսելու. Մարտիկ յարզանք մը մատուցանելու համար իր բարեկամին հոգեկան վիճակը ինքն ալ տխուր լռութիւն մը կը պահէր:

Երբ քիչ մը քակցուեալ, Միքէ կամաց կամաց սկսաւ իր

խօսելու կարողութիւնը գտնել. նախ առանց բայի անկապակից բառեր արտասանեց, որոնց մէջ կային գոյականներ, ածականներ, յատուկ անուններ եւ նոյնիսկ մակբայներ:

— Ի՞նչ... բայց դեռ առջի՞ օր... ո՛հ, սարսափելի՛ բան է ասիկա, Սրբուհի՛ն, անկարելի՛... խաբեբա՛ն...:

— Հանդարտէ՛, եղբայր, հանդարտէ՛, կը խրատէր Մարտիկ, կը գլխով վիճակիդ ծանրութիւնը, բայց ջանա՛ այդ ծանրութեան բարձրութեանը հաւասարել:

Որչափ որ դժուար էր այդ խրատին հետեւիլը, այսուհանդերձ Միքէ հաւանեցաւ իր խօսքերուն մէջ աւելի իմաստ գնել քերականական ուրիշ մասունք բանիներուն գործածութեամբ:

— Ո՞վ է եղեր այդ Սարգիս էֆէնտին՝ որուն կը հանեն աղջիկին կուտան կօր, գոչեց բարկութեամբ, վաճառականին մէկը, ասաք հազար ոսկի ունի եղեր, ի՞նչ կ'ըլլայ աղբար, անի՞ փարա կ'ընէ...:

— Տասը հազար ոսկիդ ճիշդ քառասուն միլիոն փարա կ'ընէ, դիտել տուաւ Մարտիկ, առանց խորհելու թէ՛ իր թրւարանական կարողութիւնը ցուցադրելու յարմար վայրկեանը չէր:

— Չգէ՛ կատակը՝ գոչեց Միքէ, սիրոյ հետ չեն խաղալ ի՞նչ պիտի ընէ Սրբուհին այդ կոչաւ ժարդուն հետ, այդ կիրթ հէօտիկին հետ, ա՛յ տղաւ ապուշին հետ...:

Եւ անշուշտ Միքէ պիտի յարունակէր իր հակառակորդին գլխուն տեղալ տակաւին անհասկացելի անկաններ, երբ Մարտիկ դիմացէն եկող երիտասարդ մը ցոյց տալով՝ ուրախութեամբ պոռաց:

— Վա՛յ, միտիւ Տիրանը...

Միւսիւ Տիրան մօտեցաւ իր բարեկամներուն եւ առանց պայմանագրական բարեւտութիւններու, կորովի նկարագրի աէր մէկու մը պէս որ իր որոշումները վճռարար կուտայ եւ բուպեպէս կը գործադրէ, բացառաբար:

— Եանիին մտնենք ու մէյմէկ խօսա խմենք:

Յետոյ հրամանատարի մը պէս իր պատերազմի տաք միջոցին կարեւոր հրահանգ մը կուտայ տեղակալի մը, գոչեց:

— Շո՛ւտ, սիկարէթ մը տուէք ինծի:

Վայրկեան մը ետքը երեք բարեկամները Եանիի գարեջրատան մէջ բազմած էին մարմարեայ սեղանի մը շուրջը:

Թողունք զիրենք իրենց գարեջուրի գաւաթները պարպելու եւ քանի մը բառով ծանօթացնենք մեր ընթերցողներուն այն երիտասարդները որոնց կը հետեւինք թիւնէլի հրապարակէն:

Մեր պատմութեան գլխաւոր հերոսը՝ Միքէ՛ քառնընդ տարեկան երիտասարդ մըն էր, թաղային վարժարանէ մը չորջանաւարտ եւ վեց տարիէ ի վեր հայ վաճառականի մը քով գրադիր: Իր նկարագրին գլխաւոր յատկանիշերն էին միավաճառութիւն եւ թեթեւութիւն, որոնց միացած էր նաեւ ինքնահաւանութիւն մը ծիծաղաշարժ ըլլալու աստիճան: Այսուհանդերձ բարեմիտ էր եւ չարութեան անկարող: Բարեձեւ հասակ մը, սեւ ազուրակ աչքեր, գուցէ քիչ մը անարտայայտիչ, ուրորուն պէսեր՝ դէպ ի վեր ցցուած, քիթէն անբաժան ակնոց մը եւ ժաքէթին վերի գրպանէն գլուխը հետաքրքիր ձեռով մը դուրս հանած մետաքսէ գունաւոր թաշկինակ մը իր արտաքինը կը կազմէին: Զրօսասէր էր եւ իր բնկերակցութիւնը հաճելի: Գրադրութենէ զուրս իր գլխաւոր զբաղումն էր սիրաբանութիւն:

Մարտիկ՝ Միքէի գպրոցական ընկերը եւ այժմ ալ պաշտօնակիցը, թէեւ ուրիշ վաճառականի մը քով, գրեթէ նոյն տարիքը ունէր, բայց աւելի լուրջ ու խելացի էր: Դպրոցը ձգելէն ետքը ջանացած էր իր ուսման պաշարը աւելցնել ինքնաշխատութեամբ եւ յաջողած էր: Կատաղի բնթերցասէր մըն էր եւ բոլոր պարապ ժամանակը կարդալով կ'անցնէր:

Գալով Տիրանի, երեքին մէջ ամենէն զարգացածն էր: Ուսմունքը աւարտած էր Պէրպլերեան վարժարանին մէջ եւ քիչ մը ժամանակ իբրեւ հաշուակալ ծառայելէ յետոյ, սեղանաւորի մը քով, օր մը Զեռասետը եւ Մայր Հաչիւ նետած էր իր մեծաւորին երեսին ու դացած էր իբրեւ օգնական խմբագիր աշխատակցելու հայ օրաթերթի մը: Հիմա բաւական համբաւ չհանձն էր գրական հրապարակին վրայ եւ իր գրուածքները հաճոյքով կը կարդացուէին: Տիրան՝ խելացի, զուարթ ու կատակասէր, միշտ կը փնտռուէր իր ծանօթներէն:

Այժմ որ քիչ մը ճանչցաք մեր բարեկամները՝ դառնանք գարեջուրի սեղանին քով ու մտիկ ընենք իրենց խօսակցութիւնը:

— Ի՞նչ ունիս այդպէս երեսդ կախեր ես, հարցուց Տիրբան, Միքէի, անոր աղքատիկ յուզարկաւորութեան թափօրի մը պէս տխուր գէմքը տեսնելով:

— Ձգէ՛, եղբայր, պատասխանեց Մարտիկ, խեղճին գըլխուն մեծ դժբախտութիւն մը եկաւ:

— Սիկառէ՞թը հատաւ, թէ տանտէրը սենեակին վարձքը պահանջէ կոր, հարցուց Տիրբան, որուն համար այդ երկու իրողութիւնները աշխարհի մեծագոյն դժբախտութիւններն էին, թէ եւ ամէնէն աւելի յաճախագէտ իրեն համար:

— Ձէ՛, պատասխանեց Մարտիկ եղբրական ձայնով մը, Միքէ այս վայրկեանիս սրտէն վիրաւորուած է:

— Կարսօ՛ն, սա դաւաթները լեցո՛ւր, հրամայեց Տիրբան: Յետոյ՝ Միքէի դառնալով լուրջ կերպարանքով մը աւելցուց.

— Միքէ՛, ես բաւական ուսումնասիրած եմ բժշկութիւնը ու մինչեւ հիմա կը կարգամ այդ նիւթին վերաբերեալ նորագոյն հրատարակութիւնները. արդ, սրտէ վիրաւորուածներու լուսագոյն սպեղանին ըմպելիքն է. խմէ՛ քանի մը դաւաթ եւ վերքդ կ'առողջանայ:

Միքէ ախորժէն գլուխը օրօրեց. իր բարեկամին կատակները, այդ գծնդակ ու ճակատագրային վայրկեանին, բոլորովին յուսահատութեան կը մատնէին զինքը:

Մարտիկ աչքը ըրաւ երկտասարդ խմբագրին, որպէս զի վերջակէտ մը գնէ իր կատակաբանութիւններուն:

— Ուրեմն լո՛ւրջ է, ըսաւ Տիրբան, այս անգամ հանդիսական ձայնով մը:

— Ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ, հարցուց խմբագիրը, այդ բառերը Արամեան տառերով արտասանելով:

Մարտիկ ծոցաւ Տիրբանի ականջին եւ խորհրդաւոր կերպով մը փափաք.

— Սրբուհին նշանուեր է...:

Տիրբան գարեջուրի դաւաթը՝ զոր չրթունքին տանելու կը

պատրաստուէր, սեղանին վրայ դրաւ եւ ձեռքը ճակատին զարնելով գոչեց.

— Ի՞նչ կ'ըսես:

Միքէ իր բարեկամին շարժուձեւէն ամէն բան գուշակած էր. պարտք համարեց թաշկինակը գրպանէն հանել եւ սրբել աչքերը որոնք թաց չէին:

— Ի՞նչ հարուած. ի՞նչ հարուած, մրմռաց Տիրբան արգահատանքի նայուածք մը ուղղելով Միքէին, որ գրամաբեղին բանալին կորսնցուցած մէկու մը չուարումով՝ չէր գիտեր ո՛ր կողմ դարձնել իր ականարկը:

Երեք բարեկամներուն միջեւ պահ մը լռութիւն ներկայ. խմբագիրը՝ Տիրբան ճշմարտապէս յուզուած կ'երեւար իր բարեկամին պատահած դժբախտութենէն եւ խոր մտածումի մը մէջ ընկզմած էր: Իրողութիւնը սակայն այն էր որ յանկարծ չարածճի գաղափար մը ծնած էր մտքին մէջ, զոր սա կերպով կրնանք բանաձեւել. — «Արդեօք կարելի չէ՞ր Միքէի կացութիւնը շահագործել, չափաւորութեան սահմանին մէջ:»

Շատ ժամանակ չկորսնցուց միջոցը հնարելու համար, մէկէն ի մէկ ձեռքը սեղանին զարկաւ եւ գոչեց.

— Միքէ՛, պէտք է վրէժ լուծել...

Վրէժխնդրութեան դժնէ ուրուականը արդէն սկսած էր յամրաքայլ ներս սպրդիլ Միքէի խելապատակէն: Տիրբանի խօսքին վրայ ուրուականը երկու քայլ յառաջացաւ:

— Այո՛, վրէ՛ժ, մոռնեց Միքէ, վրէ՛ժ, բայց ինչպէ՞ս, որմէ՞...:

— Հիմա կ'որոշենք մանրամասնութիւնները, նախ սկըզբունքը ընդունինք վճռեց Տիրբան, դուն երեք դաւաթ գարեջուր ալ ապսպրէ՛ նայինք:

Հրամանը գործադրուեցաւ:

— Վրէժը պէտք է լուծել, շարունակեց խմբագիրը, Սարգիս էֆէնտիէն, աղջիկէ մը վրէժ լուծել առաքտական ոգիի հակառակ է. ասկէ զատ Սրբուհի յանցանք չունի, անիկա գոհ մըն է մեր տղէտ բարքերուն, սխալ ըմբռնումներուն, ներկայ ընկերական կարգուսարքին, միջնադարեան նախապաշարումներու, խաւարամիտ մտածելակերպի եւ ուրիշ այս տեսակ

պուրժուազիական ապրանքներու: Յարգանքով խոնարհինք ընկերական նախապաշարումներու այդ անմեղ գոհին առջեւ եւ իր կենացը պարպենք այս գաւաթները:

Եւ Տիրան խօսքը գործին միացնելով եւ գաւաթն ալ իր շրթունքներուն՝ երկիւղածութեամբ եւ ի մի ու մի կուլ տուաւ պարունակեալը:

— Այո՛, մէջ մտաւ Մարտիկ, ինքն ալ խօսակցութեան մասնակցելով, վրէժդ պէտք է Սարգիս էֆէնտիէն լուծես, այս կը պահանջէ ուղիղ տրամաբանութիւնը:

— Լա՛ւ, բայց ինչպէ՞ս, հարցուց խեղճ Միքէ մտաւանջ յուսահատութեամբ մը:

— Հիմա միջոցը փնտռենք, բաւ Տիրան, որ արդէն իր ծրագիրը պատրաստած էր, բայց որպէս զի շուտով գտնենք, սա կառօնը կանչէ՛ եւ գաւաթները լեցնել տուր, ինծի ալ սիկատէթ՝ մը անցու՛ր, որովհետեւ միշտ զիտած եմ որ վրէժ-խընդրական միջոցներու գիւտը հիանալի կերպով կը զիւրա-նայ սիկատէթի եւ գարեջուրի տշակցութեամբ:

— Գտա՛յ, գոչեց Միքէ գողանար ձայնով մը, բէվոլվէր մը կ'առնեմ, կ'երթամ Սարգիս էֆէնտիի գրասենեակին առջեւ կը սպասեմ, դուրս ելած ատենը երկու խօսք, -- միմիայն երկու խօսք, -- կ'ըսեմ եւ յետոյ պո՛ւմ, պո՛ւմ, պո՛ւմ կ'ըս-պահենմ:

— Վսեմ, բայց վտանգաւոր եւ արկածախնդրական, վրձ-ռեց Տիրան, անմիջական ձերբակալութիւն, հարցաքննու-թիւն, բանտարկութիւն, դատաստան, վճիռ եւ առնուադն 15 տարի տաժանակիր աշխատութիւն, ասկէ դատ թերեւս վէր-քերն ալ մահացու չեն ըլլար, Սարգիս էֆէնտի քանի մը չա-բաթ անկողին պահելէ ետքը կ'առողջանայ ու դուն պարապ տեղը էշնահատակ կ'ըլլաս... չէ՛, չէ՛, ուրիշ բան մտածենք:

— Այո՛, ուրիշ բան մտածենք, կրկնեց Մարտիկ, բէվոլ-վէրով կատակ չըլլար:

— Այո՛, ուրիշ բան մտածենք, կրկնեց Մարտիկ, բէվոլ-վէրով կատակ չըլլար:

— Անշուշտ պիտի մտածենք, բաւ Տիրան, միայն թէ գարեջուրս հատաւ եւ սիկատէթս լմնցաւ:

Վերանորոգուեցան Տիրանի մտածման յատուկ այս գոր-ծիքները:

— Գտա՛յ, գոչեց Միքէ, հարսնիքին օրը հարկաւ զիս ալ պիտի հրաւիրեն, սեւ լաթերս հագած կ'երթամ, ուրախ գուարթ ամէնուն հետ կը տեսնուիմ ու պոսկի արարողու-թեան միջոցին՝ յանկարծ դաշոյն մը հանելով սիրտս կը մղեմ ու սրբունիին ոտքերուն առջեւ կ'իյնամ անոր հարսանեկան ձեռմակ զգեստները կարմիր արխնովս ներկելով...:

— Վիպական՝ չափադանց վիպական, պատասխանեց Տի-րան, զրեթէ թատերական, մեւտաամիք... ու յետոյ այդ սե-ռին «մօտա»ն անցած է հիմա: Բեմին վրայ այդ տեսակ տե-սարաններ բնորոշելութիւն չեն գտներ կոր ալ եւ Մնակեան իր բէքէրթուսէն զրեթէ վերցուց դաշունահար սիրահարնե-րը...: Ասկէ դատ, ինչպէ՞ս վրէժ լուծած կ'ըլլաս Սարգիս է-ֆէնտիէն՝ այնքա՛ն զգայուն մա՞րդ մը կը կարծես զինքը որ ատանկ գէպքէ մը ազգուի: Արխնաթաթաւ գետին ինկած ատենդ՝ անիկա դող ելած պիտի գոչէ. — «Վա՛խ, կիւզեիմ խալիմ աղտոտեց, հարսին Գիւսանը փարայի մը ըրաւ»: Ահա՛ բովանդակ արդիւնքը քու հերոսական անձնագոհնութեանդ: Ուրիշ բան մտածենք...:

— Այո՛, ուրիշ բան մտածենք, կրկնեց Մարտիկ որ չէր ձրնար գուշակել թէ Տիրան ո՛ւր պիտի կապէր այս վրէժ-խընդրութեան գործը, թէ եւ տարտամօրէն կը զգար որ եղե-րական ձեւ մը չպիտի առնէր ան, ի վերջոյ:

— Այնպիսի միջոց մը պէտք է գտնել որ վրէժխնդու-թիւնը, սոսկալի, վճռական ու ջախջախիչ ըլլայ, առանց սա-կայն մէջը թոյն, դանակ, բէվոլվէր գտնուելու: «Մի՛ սպա-նանէ՛ք», կ'ըսէ Յիսուս. «Որ սուր առնէ՛ սրով անկցի» կը շարունակէ նոյն այդ Յիսուսը եւ իրաւունք ունի:

Այսպէս պատասխանեց Տիրան որ իր մտածած հնարքը երեւան հանելու վայրկեանը հասած կը նկատէր:

— Այո՛, կրկնեց Մարտիկ, ես ալ բռնուն միջոցներու կողմնակից չեմ, աղէկ բան մը մտածենք եւ մահաւանդ ոս-տիկանութեան հետ գործ չունենանք:

— Ասելի բարոյական վրէժխնդրութիւն մը պէտք է մե-

զի, շարունակեց Տիրան, սանկ բարոյական հարուած մը որ ուղղակի սրտին դարնէ. զինքը խայտառակէ ամէնուն քով, Սրբուհիին ատենի դարձնէ իր անձը եւ վերջապէս հրապարակին վրայ ծաղր ու ծանակ ըլլալով՝ ստիպուի ինքնաբերաբար հրաժարիլ այդ ամուսնական խորհրդէն եւ ասպարէզը քեզի ձգէ...

— Աղէկ, շատ աղէկ, գոչեց Միքէ խանդավառուած, հիանալի կը խօսիս, բայց միջոցը... Ի՞նչ կերպով պիտի հասնինք մեր նպատակին:

— Միջոցը ես ունիմ, ըսաւ երիտասարդ խմբագիրը լուրջ ու հանդիսաւոր կերպով մը, հաստատ, ապահով, անվրիպելի միջոց մը:

Միքէ աղաչաւոր նայուածք մը ուղղեց իր բարեկամին. արդեօք անկեղծ կը խօսէր, արդեօք քթի՞ն կը խնդար. զըժընդա՜կ առեղծուած: Ամէն պարագային՝ երախտագիտութեան խթանին տակ, ինքզինքը պարտաւոր դգաց առանց Տիրանի կողմէ նոր հրամանի մը, երեք դարջուր ասպարելու եւ սիկատէթ մը հրամցնելու իր հնարամիտ ընկերոջ:

Տիրան սիկատէթը վառեց, քանի մը անգամ ուժով քաշեց եւ ծուխը դէպի վեր ուղղեց. յետոյ միշտ հանդիսաւոր շեշտով մը:

— Ահա՛ միջոցը, ըսաւ, աղւոր խմբագրական մը կը զըրեմ թերթիս մէջ, ուր անյարմար ամուսնութիւններէ ծագած ընտանեկան զժբախտութիւնները մութ գոյներով նկարագրելէ ետքը, առանց անուն տալու. սակայն խիստ թափանցիկ կերպով, կը ներկայացնեմ Սարգիս էֆէնտին, այդ կոչո ու կոպիտ վաճառականի տիպարը, որ իր ոսկիներուն ասպաւինած՝ անպատկառութիւնը կ'ունենայ Սրբուհիին պէս զարգացած, նուրբ ճաշակի տէր, գեղեցիկ աղջկան մը հետ նշանուելու: Յետոյ կը յարձակիմ աղջկան ծնողքին դէմ, միշտ առանց անուն տալու, եւ զիրենք կը բազդատեմ անխիղճ ոճորագործներու հետ: Սրբուհիին ալ կ'ակնարկեմ իրբեւ աննկարագրելի մը կամ նոյն իսկ իբրեւ հասարակ կին մը որ դրամի փոխարէն իր մարմինը կը ծախէ եւ պարկեշտ ու զարգացած երիտասարդի մը սէրը կը մերժէ, երիտասարդի մը որ

թէեւ հարուստ չէ՝ բայց բարոյական ու մտաւորական այնպիսի գանձեր ունի՝ որոնց քով Քառնէկիի կամ Ռօքֆէլլըրի միլիոնները նիքէլ տասնոցի մը արժէքը անգամ չունին... հէ՛, Ի՞նչ կ'ըսէք ասոր, սոսկալի հարուած մը չըլլա՞ր Սարգիս էֆէնտիին համար... տեսա՞ր մի վրէժխնդութեան լաւագոյն ձեւը, արիւնի տեղ՝ մեղան, դաշոյնի տեղ՝ զրիչ եւ առանց տոռամթիք տեսարաններու՝ իսկ արդիւնքը անվրիպելի:

— Հիանալի՛, սքանչելի՛ գաղափար, գոչեց Մարտիկ, կեցցե՛ս Տիրան՝ չունչանորդի տղայ ես...

Խեղճ Միքէ այդ խմբագրական վրէժխնդութեան ծրագծէն այնքա՞ն յուզուած եւ յափշտակուած էր որ չէր կրնար բռն մը արտասանել եւ Տիրանի երեսն ի վեր երախտագիտական եւ հիացողական նայուածքներ ուղղելով կը գոհանար:

— Խմբագրականը գրել բան մը չէ, քանի մը ժամուան գործ է, շտրունտկեց Տիրան, միայն թէ թերթին բան մը վճարելու է, եթէ թերթը խմ ըլլայ, անշուշտ ձրիաբար կը գրէի՝ իբր անպացոյց մեր բարեկամական սիրոյն, բայց թերթին տէրը ես չեմ, ասկէ գատ...

— Ինչ որ պէտք է վճարեմ, պատասխանեց Միքէ առանց թող տալու որ իր բարեկամը խօսքը աւարտէր, միայն թէ աղւոր բան մը ըլլայ, գորաւոր, ջախջախիչ, եւ կարգո, ցողը անմիջապէս հասկնայ թէ որո՞ւ համար գրուած է.

— Այդ մասին բնա՛ւ հոգ մի՛ ընեք, անանկ սոսկալի բան մը պիտի գրեմ որ Սարգիս էֆէնտին փազոց ելլելու պիտի ամչնայ:

— Ի՞նչ պիտի տամ, հարցուց Միքէ:

— Ուրիշ համար այդ տեսակ յօդուած մը հինգ ոսկիէն պակաս չենք գրեր, բայց քեզի համար հոգ չէ. տնօրէնը կը համոզեմ... միայն երկու ոսկի տո՛ւր:

— Ա՛յ պատասխանեց թշուառ սիրահարը երկու ոսկի գնելով սեղանին վրայ, բայց քեզ տեսնեմ, աղւոր բան մը ըլլայ... եթէ յօդուածը ուղածիս պէս գրես ոսկի մըն ալ հրատարակուելէն ետքը կուտամ:

— Ուրեմն ուղածէդ ալ աւելի պիտի ըլլայ:

Եւ Տիրան ա՛յ ձեռքին մատները ժլէկին գրպանը խօթելով տարրողաբար զգուհց երկու ոսկիները:

Յայտնի էր որ խմբագիրը իր տնօրէնին փարա մը տալու միտք չունէր այդ ոսկիներէն: Ասկէ զատ հետեւեալ օրուան համար խմբագրականի պատրաստութիւն մըն ալ գտած էր:

— Խմենք մէյմէկ հատ ալ ու ճամբայ ելլենք, գոչեց զուարթութեամբ:

Քատորդ մը վերջը երեքը միասին դուրս ելան գարեջրատունէն, տարաբախտ սիրահարը հաշիւները մաքրելէ հտքը:

Մութը կոխած էր արդէն ու Միքէ ստիպուած էր երթալ Պէշիկթաշ, ուր կը գտնուէր իր բնակարանը:

— Երթա՛ս՝ բարով, Աստուած հետդ ըլլայ, ըստէ Տիրան իր բարեկամին ուսին զարնելով թեթեւօրէն. հանգիստ քուն մը չեմ մաղթեր քեզի, որովհետեւ անկարելին պէտք չէ ուզել, բայց կ'ապահովցնեմ քեզ որ բախտդ լաւ ձեռքերու մէջ կը գտնուի եւ ապագան պիտի ժպտի քեզի ու պիտի մոռցնել տայ ներկայի դժման գէմքը:

Այս յուսատու ափիչը արտասանելէ հտք, երբ Միքէ հեռացաւ, խմբագիրը Մարտիկի թիւը մտաւ եւ ականջն ի վար փսփոսաց խնդարով.

— Հիմա երթանք ու երկու ոսկին ուտենք:

Երկու բարեկամները հաճելի երեկոյթ մը անցուցին: Նախ գարեջրատան մը մէջ փստաւոր ճաշ մը, յետոյ Բարիզիանա, Քաթաքլում, եւլն. այցելութիւն եւ վերջապէս գիշերային հանգիստ չրջակայ հիւրասէր տուններէն մէկուն մէջ:

Աստուծոյ կանուխ Տիրան գրպանները խուզարկեց հինգ զրուշ միայն մնացեր էր:

— Աստուած նորէն տայ՝ նորէն խնդացնէ, ըսաւ փիլիսոփայաբար, եւ ճամբայ ելաւ դէպի խմբագրատունը:

Բ.

Փրասեղանին առջեւ անցած՝ Տիրան կ'որոճար իր գրելիք խմբագրականին վրայ: Փաղափարները յամառօրէն կը մերժէին գալու, թերեւս նախորդ գիշերօթան չափազանց անժուժկալութեանցը ի պատիւ.

Տիրան մէկ քանի ոիկառէթ ծխեց վրայ վրայի ու սուրճ մը եւ թէյ մը խմեց:

Նոյն միջոցին տնօրէնը ներս մտաւ:

— Խմբագրականի համար նիւթ մը ունի՞ս, հարցուց Տիրանին, հիմա գրաշարները ձեռագիր կ'ուզեն:

— Այո՛, անյարմար ամուսնութիւններու վրայ բան մը պիտի գրեմ, ընկերային եւ իմաստասիրական անվնաս նիւթ մը, որ սակայն շահեկան կրնայ ըլլալ մեր ընթերցողներուն համար:

— Աղէկ, աղէկ՝ բայց ուշագրութիւն ըրէ՛ որ մէջը վնասակար տկնարկութիւններ չգտնուին, ընտանեկան եւ հոյ եկեղեցական նիւթ մը ըլլալը չե՛տէ՛:

— Հոգ մի՛ ընեք:

Մոռցայ կարծեմ ըսելու որ այս պատմած գէպերս տեղի կ'ունենային Սահմանադրութենէն առաջ համխտեան բռնակալութեան չրջանին, երբ գրաքննութիւնը բացարձակօրէն կ'իշխէր թերթերուն վրայ՝ ահ ու սարսափ ազդելով:

Երիտասարդ խմբագիրը վերջապէս զգաց որ ներշնչումը կուգար եւ զլուխը ծռեց ու գրել սկսաւ.

Տնօրէնը այդ առտու սովորականէն աւելի մտածկոտ կ'երևար: Թերթին տպագրութեան համար մեկանի ու թուղթի պէտք կար եւ այդ երկու անհրաժեշտ պէտքերը գոհացնելու համար հարկ եղած գրամը կը պակսեր:

Հայ լրագրական կեանքի մէջ յաճախակի պատահած իրողութիւն մըն է այս. որուն գծնդակութեան մասին գաղափար չունի ընթերցողը:

Անշուշտ տեղէ մը պիտի գար մեկանի ու թուղթի գրամը, բայց ինչպէ՞ս, ուրկէ՞, ե՞րբ...: Տնօրէնը կը ջանար այս հըռ-կըծեցուցիչ հարցումներուն պատասխանը գտնել, երբ դուռը բացուեցաւ:

— Բարեւ, Մկրտիչ էֆէնտի, ըսաւ երիտասարդ մը ներս մտնելով եւ դէպի տնօրէնը յառաջանալով:

— Աստուծոյ բարին, էֆէնտիս, պատասխանեց այս վերջինը նորեկին, աս ի՞նչ հով փչեց:

— Գիտես ա՛ մեր էֆէնտին նշանուեցաւ, ըսաւ ներս մտնողը որ Սարգիս էֆ. Բըրքեալանեանի գրադիրն էր, թերթի մը մէջ առջի օր ծանոցած էին այս նշանաւորը, բայց չատ

պարզ կերպով: էֆէնտին կ'ուզէ կոր որ սուներուլու բան մը գրուի, երկար բարակ գովեստներով, անկաններով եւն: Ըսի որ մեր Մկրտիչ էֆ.ին ըսենք թո՛ղ աղուոր բան մը գրէ: «Շատ աղէկ կ'ըլլայ» պատասխանեց, թերթին ալ իրբեւ նուէր հինգ ոսկի զրկեց: Բայց ամա՛ն Մկրտիչ էֆ., ինծի պղտիկ չձգես, գովեստներով լեցուն, փառաւոր բան մը գրէ՛, դեռ հարսնիքն ալ կայ, անոնց նկարագրութիւնը կը գրես. հինգ ոսկի ալ անկէ կուգայ... հայտէ՛, քեզ նայիմ:» Ու Սարգիս էֆ. գրագիրը գրպանէն հինգ ոսկի հանեց, հինգ չողջողուն ոսկիներ, ու գրաւ զանոնք տնօրէնին գրասեղանին վրայ:

Տնօրէնը բաւական երկար ժամանակէ ի վեր հինգ ոսկիներու միութիւն մը չէր տեսած. ուստի աչուքները փայլիլ սկսան ու պահ մը յուզուած գիտեց այն ոսկեկոյտը որ իրեն թուեցաւ էլտօրատօ մը, Քլօնտայք մը, անագին, անհամար հարստութեան մը թանձրացեալ պատկերը:

— Աղուոր բան մը հէ՞, պնդեց գրագիրը:

— Աղուո՛ր, հիւնայի՛, սքանչելի՛, վսե՛մ, գոչեց տնօրէնը խանդավառուած, կարծելով թէ գրագիրը ոսկիներուն կ'ակնարկէ: Յետոյ ինքզինքին գալով... հա՛, այո՛, անշուշտ աղուոր բան մը պիտի ըլլայ. Քլօնտայքն էֆ.ն արդէն մեր առեւարական հրապարակին վրայ փայլուն գիրք մը կը գրաւէ ու պատիւ կը բերէ ազգին... ան չգովենք տէ՛ ո՞վ պիտի գովենք... մեր միւսիւ Տիրանին կ'ըսեմ անիկա խլլախ բան մը կը գրէ... գիտես ա՛, անոր գրիչը...

— Քեզ նայիմ, սա պահու գրիչովդ աղուոր գովեստ մը գրէ Սարգիս էֆէնտին համար, պատուիրեց տնօրէնը Տիրանին:

— Անկասկած, պատասխանեց Տիրան:

— Կէս սիւնակի չափ փառաւոր բան մը կը գրենք, աւելցուց տնօրէնը հինգ ոսկիները գրպանը նետելով: Լուսանքարի բերէի՛ր՝ պատկերն ալ դնէինք գոնէ:

— Ատիկա չմտածեցինք:

— Հարսնիքին ատենը չմտնաս բե՛ր:

— Շատ աղէկ, միաք բարով, ըսաւ գրագիրը եւ գուրս ելաւ:

Տնօրէնը անոյն գոհունակութեամբ մը ձեռքերը չփչփեց:

Այդ օրն ալ կացութիւնը փրկուած էր. նախախնամութիւնը հոգացած էր մեղանն ու թուղթը: Մկրտիչ էֆ. սիկանէթ մը վառեց, հատ մըն ալ Տիրանին տուաւ եւ գգուական ձեւով մը անոր ուսին դարնելով:

— Հայտէ՛, ժամանակ մի՛ կորսնցուներ, սանկ կոկիկ աղուոր բան մը գրէ՛, գովեստն ալ մի՛ խնայեր, առատօրէն չոայլէ՛, անանկ մը գրէ որ մենք դարձեալ առնելիքնոր ելլանք... քեզի խահուէ մը ապապրե՞մ:

Եւ տնօրէնը յաղթական դուրս ելաւ՝ քթին տակէն թըրքական եղանակով մը երգելով:

— Ո՛վ անոնի կացութիւն, ո՛վ անել գրութիւն, ո՛վ դառն հեղնութիւն՝ գոչեց Տիրան ինքնիրեն, կեղծ, թատերական շեշտով մը... այս գրիչը ի՛նչ խոստացած էր գրել եւ ի՛նչ կը օտապաւիր գրել... ո՛ւրկէց մեկնեցանք եւ ո՛ւր կը հասնինք... խե՛ղճ Միքէ, ի՞նչ պատասխան պիտի տամ վաղը իրիկուն, երբ «կու՛մ յօգուածը կամ երկու ոսկին» պահանջէ ինէ:

Այս մենտխօսութենէն ետքը Տիրան գրիչը՝ պահ մը խորհեցաւ եւ յետոյ սկսաւ Սարգիս էֆ.ին ներբողականը գրել:

Գ.

Հետեւեալ այտու կանուխ երբ Միքէ արթնցաւ՝ զեմքը երանութեամբ կը ճոռագայթէր:

Այլաբանական երազ մը տեսած էր որուն մեկնութիւնը ակնյայտնի կերպով ցոյց կուտար իր սիրարկածին յաջողութիւնը:

Երազին մէջ տեսած էր որ ձեռքը խոշոր կազամբ մը բռնած՝ աչքեկոթեան գացած էր Սրբուհիին եւ կազամբը իրբեւ ծաղկեկունջ նուիրած էր անոր: Նոյն միջոցին Սարգիս էֆէնտի ներս մտած էր եւ կազամբը տեսնելուն՝ յանկարծ զոդ ելած եւ սկսած էր օգին մէջ բարձրանալ: Միքէ կազամբը առած՝ եւ ուժգին թափով մը նետած էր Սարգիս էֆէնտին ետեւէն, որ հարուածին սաստկութեան տակ գետին տապալած էր:

Միքէ առտուն կանուխ երազը պատմած էր իր մեծ մօրը,

որ ուշադրութեամբ մտիկ ընելէ ետքը, որոշ եղբակացոյ թիւն
մը չէր կրցած յանգիլ եւ միայն սա տարտամ մեկնութիւնը
տուած է,

— Եավորուս, երազդ խեր է ըսեմ՝ խեր չէ՝ գէշ է ըսեմ՝
գէշ է, «լահանան թարլալէն» բրցուցիր, չէ՛ նէ՛ գեանէ՛ն
գտար. գեանէ՛ն գտար ե՛ն՝ ուրախութիւն է, «թառլալէն» բր-
ցուցիր նէ՛ լաւ է:

Դժբաղդաբար Միքէ չէր կարող լինել թէ երազին մէջ
կաղամբը ինչպէ՞ս ձեռք անցուցած էր՝ արտէն բրցուցած էր
թէ գետնէն գտած էր:

— Սարգիս էֆէնտիրն հավան ելլալը, շարունակած էր մեծ մայրը, մեծութիւն է ըսեմ մեծութիւն չէ, թեթեւութիւն է ըսեմ թեթեւութիւն չէ...:

Ու այսպէս Միքէ չէր կրցած իր մեծ մօրմէն երազին լուծումը գտնել:

Այսու հանդերձ, ամէն սիրահարներու պէս լաւ պտես, ինք-
նիրեն նպաստաւոր մեկնութիւն մը տուած էր:

— Կաղամբը մտածած էր: Տիրանին թերթն է որ այսօր Սարգիս էֆէնտիին դէմ յօդուածը պիտի հրատարակէ: Սարգիս էֆէնտիին օգին մէջ բաձրանալը իր արդի վիճակին պատկերացումն է, իսկ Կաղամբին տեսքէն դող ելլալը եւ ահոր հարտ ածէն դեռին տապալիլը յօդուածին առաջ բերելիք տարաւորութիւնը կը մատնանէ:

Եւ այս մեկնութենէն՝ Միքէ մինչեւ իրիկուն հրջանիկ
ապրեցաւ :

Իրիկուան գէժ միտքը զըսաւ այցելութիւնն մը տալ Կիւ-
կատարեանհնոց, որոնց տունը չէր պացած աղետաւոր նշան-
տուքէն ի վեր:

Նախազգացում մը ունէր թէ կարելոր, վճռական բան մը տեղի պիտի ունենար նոյն օրը, այդ տան մէջ եւ հաւանօրէն թերթին մէջ հրատարակուելիք յօդուածին ազդեցութեամբը:

Հէ՛ք սիրահարը աւուր պատշաճի արդուզարդը ընեկէ ետ-
քը եւ պարագային յարմար միւլամղձիկ՝ բայց ո՛չ ընկճուած
արտայայտութիւն մը տալով զէմքին եւ ընդհանուր կեցուած-

քին, անյողղողղ քայլերով ուղղունցաւ Օր. Սրբունիի տունը:

Մանկատի աղջկեւ այդ օրը կը սպասէր իր նշանածին՝ Սարգիս Էֆէնտիի՝ որ ըստ պայմանագրութեան կամ նախապէս եղած կարգադրութեան՝ կիրակի ցերեկներու ճաշէն զատ, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ չարաթ իրիկուններն ալ իրաւունք ունէր մէկ ժամի չափ գալ տեսակցելու իր խօսեցեալին հետ, ի ներկայութեան աղջկան մօր, հօր եւ այլ նմանօրինակ նեղագոյցի պարագաներու :

Մերուհին նուրբ եւ վայելչապէղ հասակով սիրուն աղջիկ մըն էր, զուարթ ու խօսուն, սեւ աչքերով հեզնող ու զրգոիչ քիթով մը եւ հեշտասէր չրթունքներով: Միքէի հետ իր սիրաբանութիւնը պարզ ժամանց մը նկատած էր միշտ եւ երբեք մտքէն չէր անցուցած թէ այդ երիտասարդը լրջօրէն կրնար միտքը դրած բլլալ իր հետը ամուսնանալ:

Երբ ոսպառուհին եկաւ, չարածձի ժպիտով մը իմաց տալու թէ՛ միւսիւր Միքէն եկած է այցելութեան։ Սրբունի ուրախութեան ձիւ մը արծաթեց հւ վար վազեց դայն գիմաւորելու։

— Աֆէրէ՛մ, միտիւ Միքէ, ըսաւ յանդիմանական ձայնով մը իր վարդապոյն ցուցամատը սպառնական չարժեքով, առ վայելե՞ց ըրածդ, այսչափ օր է նշանուեր եմ եւ զեռ նար չնորմաւորութեան կողմաւ: Շիտակը պատիժի արժանի ես, չաքար չպիտի տամ քեզի:

Եւ սիրուն աղջկեր սկսաւ քահքահ խնդալ։
Միքէ բոլորովին տարբեր ընդունելութիւն մը կ'ենթադ-
րէր զանել, հանդիսական, գրեթէ եղբրական ընդունելութիւն
մը։ Կը յուսար որ Սրբուհի զինքը տեսած ատեն գոյնը պիտի
նետէր, պիտի չփոթէր, զսղալ պիտի սկսէր եւ սա տեսակ
քանի մը բառեր պիտի կախաղէր, ցած, ամօթաճար ձայնով
մը. «Ո՛հ, ներում, Միքէ՛ թշուառ մըն եմ, անարժան արա-
րած մը... եւայլն»։

Նոյն իսկ կը մտածէր որ թերեւս Սրբուհին յուզումէն մարէր ու իր թեւերուն մէջ իյնար: Եւ բոլոր այդ հաւանականութիւններուն պատշաճօրէն պատասխանելու համար միջոցներ ձեռք առած էր:

Ու ահա՛ բոլորովին հակառակը տեղի կ'ունենար, աղջիկը

հին օրերու չարածճի թեթեւութեամբը զինքը կ'ընդունէր, իբր թէ « եւ է ծանրակշիռ զէպք պատահած չըլլար:

Երկուքը միասին մտան սալօն:

— Ի՞նչ ըսիր նշանուելուս, հարցուց Սրբուհի:

«Ի՞նչ ըսիր»ը պարագային յարձար չթուեցաւ զժբախտ փրահարին եւ լաւագոյն համարեց «Ի՞նչ ըրիր»ը իմանալ: Ըստ այնմ

— Ի՞նչ ըրի, պատասխանեց Միքէ աջ ձեռքը տանելով ժիլէին երկրորդ կոճակին վրայ, որուն տակ կ'ենթադրէր որ սիրտը կը գտնուէր... Ի՞նչ ըրի...:

Աղջիկը չկրցաւ իր ծիծաղը զսպել երիտասարդին այս ողբերգական ձեւերուն հանդէպ:

Այդ ծիծաղը կարծես հրաշէկ երկաթի մը պէս մխուցաւ Միքէի կողը, տասը սանթիմէթի չափ ներս թափանցեց, աղիքներուն մէջ դարձաւ, յետոյ զէպի վեր ուղղուելով, առանց փորին վրայ աղղելու, թոքերը պրկեց եւ սիրտը տոչորեց:

— Կ'աղաչեմ, Սրբուհի, ըսաւ, զրեթէ լալագին ձայնով մը, այդ ծիծաղներովդ աւելի մի՛ խոցոտեր սիրտս որ արդէն օրերէ իվեր կ'արիւնի:

Մանկամարդուհին զարմանքով Միքէի երեսը նայեցաւ: Ինչպէս ըսինք, երբեք չէր կրնար երեւակայել որ իր նշանուելուքը կրնար ցաւ պատճառել երիտասարդին: Ընդհակառակը կը կարծէր որ Միքէ ուրախ պիտի ըլլար, իմանալով որ բարեկամուհին հարուստ, փայլուն գիրքի տէր մէկու մը՝ հետ կ'ամուսնանար:

Սրբուհի սրտի խնդիրները կը նկատէր զրօսանք մը, հաճելի ժամանց մը, զուարճութիւն մը՝ որ երբեք կապ չի կրնար ունենալ ամուսնութեան պէս լուրջ, կենսական գործի մը հետ:

«Միեւելը ուրիշ բան, ամուսնանալը ուրիշ բան», ա՛յս էր իր նշանաբանը:

— Ուրեմն լրջօրէն տխրեցա՞ր նշանուելս իմանալով, հարցուց իր նախկին սիրահարին:

— Մեռնելու աստիճան, պատասխանեց Միքէ ահուկի լրջութեամբ մը:

— Կը յուսամ որ ինծի զէմ ոխ չպիտի պահես:

— Բեզի՞ զէմ, երբեք, բայց...

— Բայց ի՞նչ, հարցուց Սրբուհի՝ հետաքրքիր ու ժպտուն:

— Վրէժս պիտի լուծեմ...

— Ո՞ւրկէ:

— Սարգիս էֆէնտիէն:

— Վրէժդ պիտի լուծես:

— Ո՛չ թէ պիտի լուծեմ, այլ նոյնիսկ լուծեցի, պատասխանեց Միքէ ժողիտով մը, որուն ջանաց կարելի եղածին չափ չարաչուք արտայայտութիւն մը տալ:

— Լուծեցի՞ր վրէժդ Սարգիս էֆէնտիէն, գոչեց Սրբուհի քահճա խնդալով, ի՞նչ ըրիր քալած ատենը ոտքին վրայ կոխեցիր:

Դ.

Միքէ, բոլոր լուրջ նկարագրի տէր մարդուց պէս, կատակի գիտաց բոլորովին կը չփոթէր ու կը պապանձեր. այսու հանդերձ այդ օրը իր բոլոր պահեստի կորովը զէնքի տակ կոչած էր այսու հանդերձ այդ օրը իր կեանքին մեծագոյն օրն էր՝ Թրերուն Օրը, ըստ Ատոմ Եարճանեանի բացատրութեան:

Անտօմը գօրութեամբ մը զիմագրաւեց կատակի հարուածին, նոյն իսկ յարձակողականի սկսաւ:

— Օրիորդ՝ պատասխանեց անգրչիրիմեան ձայնով մը, ոտքին վրայ չէ՛ սրտին վրայ կոխեցի...

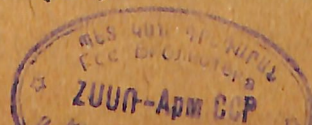
— Սրտի՞ն վրայ... բայց Սարգիս էֆէնտին սիրտ ունի՞, հարցուց աղջիկը խնդալով: Միքէ՛ կ'աղաչեմ ձգէ սա խորհրդաւոր ձեւերդ եւ այլաբանական խօսքերդ եւ ըսէ՛ տեսնեմ թէ ի՞նչ կերպով վրէժ լուծեցիր նշանածէս:

Նշանառու ձեռքէ մը արձակուած պրաունինկի հարուած մը այնքան ապահովարար չպիտի երթար հասցէին որքան գնաց «նշանած» խօսքը հէգ սիրահարին արդէն իսկ վերաւոր սրտին:

— Նշանածդ, մըմնջեց՝ այո՛ նշանածդ է... Սարգիս աղան:

— Էֆէնտին. ուղղեց Սրբուհի, որ անսամանօրէն կը զըւարճանար այս տեսարանէն:

54900-66

Միքէլ պահ մը լռեց, գլուխը ձեռքերուն մէջ առաւ, պինդ մը սեղմեց, յետոյ ճակատը չփեց քիչ մը ատեն, աջ ձեռքով, ձախոյն ալ գլխին ետեւի մագերէ քաշեց, բայց տեսայ որ այս ըրածները ու եւ է նշանակութիւն չունէին եւ չէին կրնար արգելիչ միջոց մը ըլլալ Սրբուհիի եւ Սարգիս էֆէնտիի ամուսնութեան. ուստի նորէն հին դերքին վերադարձաւ:

— Այսօր պիտի գա՞մ, հարցուց Սրբուհիին:

Աղջիկը որ հասկցաւ թէ Սարգիս էֆէնտիին կ'ակնարարէր, պատասխանեց.

— Ափսո՛ս, հիմա ուր է նէ կուգայ:

— Ինչո՞ւ համար «Ափսո՛ս», հարցուց Միքէլ գերագոյն եւ յուսալից թափով մը փաթթուելով այդպարսկական ծագումով ձայնարկութեան:

Որովհետեւ, շարունակեց չարածճի աղջիկը, չիտակը խօսելու համար իրեն հետ կը ձանձրանամ. խօսակցութիւնը շատ անհամ է... անս հիմա քեզի հետ ժամերով կը նստիմ կը շատ անհամ է... անս հիմա քեզի հետ ժամերով կը նստիմ կը խօսիմ ամենայն հաճոյքով, բայց անոր հետ հազիւ թէ քառորդ մը խօսակցիմ, կը սկսիմ յորանջել:

Միքէլ ի լուր Սրբուհիի խօսքերուն հետքնեղ կը բարձրանար, կը վերանար, կը յափշտակուէր անձառելի երանութիւններու ոսկեշող ոլորտներէն մէջ: Իրեն այնպէս կը թըւէր թէ մէջքին գօտի մը անցած էր որուն հաստը կէկ չուան մը կապած էին ու վերէն, շատ բարձրէն, աներևոյթ հովիտ բազուկներ կը քաշէին ու քաշէին այդ չուանը եւ ինք կը բարձրանար միշտ, միշտ:

— Ուրեմն զինքը չե՞ս սիրեր, հարցուց, Միքէլ:

— Սարգիս էֆէնտիին, միթէ կարելի՞ է Սարգիս էֆ. Բերքիալանեանի պէս մէկը սիրել, պատասխանեց աղջիկը ժպտելով:

Եւ չուանը միշտ կը քաշէին վերէն:

— Բայց այս ի՞նչ անելի ոճրագործութիւն է քեզ բռնի կերպով ամուսնացնել մէկու մը հետ զոր կ'ատեն...

— Ատել բուն բառը չէ, պատասխանեց աղջիկը, չեմ սիրեր, այսչափ. ու յետոյ ոճրագործութիւն, բռնի ամուսնութիւն չի կայ գործին մէջ... յօժար կամքով, իմ ուղեւորս է որ կ'ամուսնացնում հետը:

Չուանը սկսան թող տալ վերէն ու Միքէլ կամաց կամոց վար կ'իջնէր կապտագոյն ոլորտներէն...

— Կնոջ սիրտը անբացատրելի է, ըսած է Վիքթոր Հիւկօ, միմայ երկտասարդը որ կը կարծէր թէ աշխարհի բոլոր առաքաններ խօսքերը Վիքթոր Հիւկօն ըսած է:

— Ընդհակառակը, շարունակեց Սրբուհի, անբացատրելի բան չի կայ խնդրին մէջ, չեմ սիրեր զինքը, որովհետեւ անհաճոյ, ազէտ ու աղեղ է, բայց կ'ուզեմ հետը ամուսնանալ որովհետեւ հարուստ է...:

Միքէլ այս անկեղծ եւ վճռական յայտարարութեան դիմաց պահ մը կարկամեցաւ: Երբէք չէր կարծեր որ այդ գեղեցիկ դէմքին տակ թուաբանութեան եւ բաղադրեալ տոկոսի դատադիրք մը ծածկուած էր: Ինք կը կարծէր թէ հարստութիւնը գոյութիւն ունի միայն որպէս զի գրամ չունեցողները արհամարհեն զայն: Սիրոյ խնդրի՞րը հապա, ինչպէ՞ս կարելի էր սէրը կտրել զուրա նետել ամուսնութեան մէջէն...

Թշուառ սիրահարը ի զուր կը փորձէր լուծել այդ հանգոյցները, որոնք Կորդեան չըլլալով հանգերձ անոր չափ անլուծելի էին եւ պէտք էր նկատել որ խեղճ տղան Մեծն Աղեքսանդր մը չէր:

— Սա վրէժդ պատմէ՛ տեսներք, ըսաւ Օրբուհի, հետաքրքիր եւ անհամբեր:

Նոյն միջոցին սպասուհին ներս մտաւ.

— Օրբուհ, Սարգիս էֆէնտիին եկաւ, գուժեց Միքէլի ականջներուն սրունք ի նշան սգոյ կարմրեցան:

— Վրէժդ քիչ յետոյ կ'իմանաւ, գոռաց ցած ձայնով Սրբուհիին որ ժպտալ ի չրթունս սուրաց իր նշանաժը զիմասորելու:

Քիչ մը ետքը Սրբուհի եւ Սարգիս էֆէնտի Բերքիալանեան ներս կը մտնէին սալօնէն ուր Միքէլ գաճէ արձանի մը անշարժութեամբ կեցած էր, սպասեալան եւ արդահատելի:

— Սարգիս էֆէնտի, ըսաւ աղջիկը դէպի երկտասարդը ուղղուելով, կը ներկայացնեմ մեր տան մտերիմ բարեկամներէն միւսին Միքէլ, ազնիւ երկտասարդ մը...:

Միքէլ փորձեց առանց ծռելու խոնարհութիւն մը ընել,

բայց չյոշողեցաւ եւ ստիպուեցաւ նուազագոյն աստիճանով մարմինը հակել զէպ առաջ։

— Ուրախ եմ, ըստ Սարգիս էֆէնտի մեքենաբար։

— Ուր մնացիք, Սարգիս էֆէնտի, չարունակեց աղջիկը, ուշացաք եւ ես ալ մտաւանջութեան մէջ մնացի, վախնալով որ գուցէ անհանդիստ էք։

— Չէ բան մը չիկայ... բարեկամներոն հետ էի տէ...

— Ուրեմն բարեկամները նշանածէն առաջ են, հարցուց Սրբունի չարածձի ժպիտով մը։

— Բարեկամներն ալ պէտք են, նշանածն ալ պատասխանեց Սարգիս էֆ., որ յայտնապէս նեղուած կ'երեւար այս աննպատակ խօսակցութենէն։

Բարեբախտաբար գուռը բացուեցաւ եւ Սրբունի ծնողքը Քկրտիչ աղա եւ Մարիամ հանրմ ներս մտան։

Բարեւի սովորական բանաձեւերէ ետք, ընդհանուր խօսակցութիւն մը սկսան օգերուն, տիրող հիւանդութեանց եւ առեւտուրի մասին։

Սարգիս Քրքեալանեան քառասունի մօտ, խոշոր ու դիրուկ մարդ մըն էր, գլխով մը որ ձուածեւ պիտի ըլլար եթէ քառակուսի ըլլալու ճիգ մը չերեւար իր վրայ, աչքերը խաբարէին առանց արտայայտութեան, իսկ յօնքերը այնքան թաւ որ կրնային իրր պիտի ծառայել պատանիի մը կոշտ ձեռքեր ու մեծ ոտքեր կ'ամբողջացնէին իր ազդեցութիւնը։

Սարգիս էֆէնտի սահմանափակ իմացականութեան մը տէր թէեւ, սակայն առեւտրական ասպարէզին մէջ ցոյց տրւած էր ճարպիկութիւն մը որուն չորհիւ յաջողած էր հաւրաստութեան տիրանալ։

Միքէ անկիւն մը կծկտած կը դիտէր իր հակառակորդը դառն կատաղութեամբ մը։

Այսպիսի մարդ մը Սրբունի թեւերուն մէջ... մտածել, բայց անմիջապէս զգաց իր մտածման թերի կողմը եւ ուղղեց Սրբունին այսպիսի մարդու մը թեւերուն մէջ...։

Նոյն միջոցին սպասուէին անուշ բերաւ հիւրերուն երբ արքան ձեռքը բռնած մօտեցաւ Միքէին, այս վերջինը հարցուց իրեն,

— Արդեօք այսօրուան լրագիրը բերի՞ն։

— Այո՛, պատասխանեց, վարն է, կ'ուզէ՞ք որ բերեմ։

— Շատ չորհակալ կ'ըլլամ, Շիրքէթի շոգենաւերուն ժամերը պիտի նայիմ։

Եւ Միքէ յաղթական նայուածք մը ուղղեց Սարգիս էֆէնտիի կողմը։

Վայրկեան մը ետքը սպասուէին վերադարձաւ թերթը ձեռքը, եւ մինչ կը պատրաստուէր Միքէի կողմը ուղղելով անոր յանձնել, Սրբունի որ ոտքի վրայ էր, թերթը առաւ ձեռքէն։

— Տեսնենք ի՞նչ նոր լուր կայ, գոչեց լրագիրը բանալով։

— Նախախնամութեան մատը կայ գործին մէջ, մտածեց Միքէ, Սրբունին ինքն իսկ պիտի կարդայ Սարգիս աղային դատաւարութիւնը...

Մարիամ հանրմ որ հետաքրքիր էր օրուան լուրերը իմանալու եւ կ'ուզէր միանդամայն ցոյց տալ Սարգիս էֆէնտիին թէ ինչպէ՞ս իրենց աղջիկը «ճուրի պէս կաղէթա կը կարդայ» ըստ։

— Աղջիկս, բարձրաձայն կարդա՛ որ մենք ալ լսենք։

— Բայց Սարգիս էֆէնտին անհանդիստ չըլլայ։

— Չէ՛, չէ՛, ես ալ մօտիկ կ'ընեմ։

— Մենք ալ մօտիկ կ'ընենք, աւելցուց Մկրտիչ աղա։

— Կարդացէ՛ք, օրիորդ, կարդացէ՛ք, միջամտեց Միքէ՛ ըստ իրեն անհիմն յաւանդութեան՝ սաղայելական ժպիտով մը։ Սրբունի յայտնուած ընդհանուր բազմանքէն քաջալերուած աթոռի մը վրայ նստեցաւ եւ՝

— Ներքինէն թէ ազգայինէն սկսիմ, հարցուց։

— Ընկերական խնդիրներու վրայ գեղեցիկ յօդուած մը պիտի ըլլայ, ըստ Միքէ իր յարձակման անկիւնէն... կարծեմ թէ խմբագրական է, հաճեցէ՛ք նախ ան կարդալ, նշանաւոր բան մըն է եղեր։

— Լա՛ւ, նախ անիկա կարդանք ուրեմն, յարեց գեղանի աղջիկը ժպիտ մը ուղղելով երիտասարդին։

Եւ ս'ստ ընթերցումը։

«Տնտեսական շարաթը.— Հրապարակը միշտ կայուն վի-

Հո՛ն, մարմարեայ ոլազ սեղանի մը առջեւ, Եանիի դարե-
ջրատան մէկ անկիւնը, դուռը երկու ձեռքերուն մէջ առած
— եւ միթէ կրնա՞ր երկու ձեռքերը գլխուն մէջ առնել, — տը-
խուր մահազղի մը պէս եւ արտասուածութեամբ ինչ պէս կէօք Ստի-
ռոնիները, Միքէ կը խոկար գաւաթ մը դարեջուրի դիմաց,
որ իր խարտեաչ արժանապատուութիւնը վերաւորուած կը
զգար այդ անծարաւ երիտասարդին ցոյց տուած անտարբե-
րութեան հանդէպ:

Ի՞նչպէս եկեր էր մինչեւ հոն, ի՞նչպէս սալօնին անկիւ-
նէն դուռս սպրդեր էր առանց նշմարուելու, ի՞նչպէս սան-
դուխներէն իջեր էր առանց վար իյնալու, ի՞նչպէս փողոցին
դուռը բացեր էր առանց գլուխը դրան դարնելու, ի՞նչպէս
քայլեր էր առանց սայթաքելու, ի՞նչպէս Շիտակ Ճամբէն
անցեր էր առանց կառքերուն կամ թրամվային տակ մնալու
ո՞ր հանած վարած բարի հրեշտակը հսկեր էր իր վրան, յե-
տոյ քթին խնդալու համար...:

Ի վո՛ւր հէզ ու անբախտ սիրահարը կը ջանար գազա-
փարներուն մէջ կարգ կանոն գնել, գտնելու համար այս հար-
ցումներուն կորսուած պատասխանները: Հազիւ թէ կը յաջո-
ղէր քէչ մը խելքը գլուխը ժողուել եւ ան՝ յանկարծ ա-
կանջին մէջ կը թնդային րազրին Ֆրազները. «Փափաքելի
է որ մեր մէջ բաղմանան նմանօրինակ միութիւններ», «Ա-
մուսնութեանց մէջ նիւթական ապահովութիւնը առաջին
գրաւականն է երջանկութեան», «Իսկ երբ նիւթական կա-
կողութեան կը միանայ նաեւ բնական չնոր՝ եւ զարգացում,
ինչպէս միայնակ են յանձին Սարգիս էֆէնտի...»:

Եւ Միքէ խելայեղ, կատաղի, փրփրերախ, կը կորսն-
ցնէր՝ վերստին՝ իր մտածումներուն թելը:

— Մատնութիւն, դաւաճանութիւն, սրբապղծութիւն,
կ'ոռնար միտքն ի վար... Տիրա՛ն, դուն ինծի... այս բանը...
եւ 2 օսկի ալ կանխիկ... վատութիւն .. Տիրա՛ն, դո՛ւն
ինծի...:

Միքէ յուզումնալից վայրկեաններուն բայ չէր գործա-
ծեր, որովհետեւ կը դաւանէր թէ՛ բայը գործողութիւն կ'են-
թադրէ եւ երբ յուզումը իր զագաթնակէտին կը հասնի, ա-
մէն գործողութիւն կը դադրի:

Երիտասարդը բաւական ժամանակ չարունակեց, առանց
բայի գործածութեան, իր մենախօսութիւնը, քանի մը դա-
ւաթ դարեջուր պարպեց եւ տեսնելով որ յուզումը իր նախ-
կին գայրադնութիւնը կորսնցուցած է, խորհեցաւ թէ կրնայ
բայի գործածութեան սկսիլ:

— Հոս պիտի սպասեմ, վճռեց անյողգող դ հաստատամը-
տութեամբ մը, անշուշտ Տիրանը պիտի գայ եւ այն ատեն
իրեն երկու բառ պիտի ըսեմ, միմիայն երկու բառ...:

Կարելի չէր դուշակել թէ՛ այդ երկու բառերը ի՞նչ էին,
բայց Միքէի գէմքէն դատելով՝ անեղի դժոխային բառեր պիտի
ըլլային անտնք, կործանարար, սպաննիչ, բնաջնջող բառեր:

— Երկու բառ միայն, կը կրկնէր:

Ու կը շարունակէր ուժգ ուժգ խմել դարեջուրը, վիշտը
ըմպելիին մէջ խեղդելու միամիտ առաջադրութեամբ:

Գարեջրատան դուռը բացուեցաւ եւ ներս մտաւ Տիրան
զուարթ եւ ժպտուն:

Սղճին վրայ ամենափոքր բեռ մը չունեցող բեռնակրի մը
պէս թեթեւօրէն կը յառաջանար Տիրան՝ առանց նշմարած
ըլլալու Միքէն՝ որ տնկիւնը դարանակալ՝ կը դիտէր գերա-
զոյն բացատրութեանց վայրկեանին մօտենալը:

Յանկարծ Տիրան գլխու չեղում մը ունեցաւ, աչքերը
դէպ ի անկիւնը դարձան եւ տեսաւ Միքէն: Ակնթարթի մը
մէջ կշռեց կացութեան ծանրութիւնը, չափեց սպառնացող
փոթորկին ահազնութիւնը, դատեց վտանգին մեծութիւնը:

— Յանդգնութիւն, նորէն յանդգնութիւն, միշտ յան-
դրգնութիւն, ըսաւ ինքնիրեն մեր Տանթօնը, եւ վճռաբար
քաջարար, հերոսաբար դէպ ի Միքէին սեղանը ուղղեց իր
քայլերը:

Միքէի սովորական դժբախտութիւնը այն էր որ միշտ
ենթադրածին կամ գուշակածին հակառակը կը պատահէր, ո-
րով իր կանխապատրաստութիւնները ի դերու կ'ըլլային:

Ինք ուղմական տարբեր ծրագիր մը պատրաստած էր:
Թող պիտի տար որ թշնամին անկասկած մօտենար իրեն եւ
յետոյ յարձակումով մը յանկարծակիի պիտի բերէր զայն ու
անսպասան անձնատուութեան մատնէր. իր ամբողջ պատրաս-

տութիւնները ըստ այնմ տեսնուած էին եւ անա՛հիմակ թըշնամին էր որ կը յառաջանար իր վրայ, ա՛ն կը սկսէր յարձակումը...

— Բարեւ Միքէ, ի՛նչ կ'ընես հոս, հարցուց Տիրան ծըպտազին, գարեջուրի պարսպ գաւաթի մը հետ զլուխ զլխի... պարսպ գաւաթը ձանձրանալի ընկեր մըն է...

— Բարեւ Տիր... կմկմաց Միքէ, բայց միտքը ինկաւ թէ կը չեղէր իր պատրաստած ռազմական ծրագրէն եւ ոտքի ելլելով, բարեկաճայթ, դողահար ձայնով մը գոչեց.

— Վա՛տ, ծախուա՛ծ, սրիկա՛յ...

Երկու բռներն էին, երեքի բարձրացած:

Տիրան ետին դարձաւ նայեցաւ, յետոյ խօսքը Միքէի ուղղելով.

— Ուրիշ մարդ չիկայ ետիս, ըսաւ, որո՞ւ կ'ուզես կոր այդ բռները կամ նախատինքները:

— Գեղի՛, քեղի՛, վա՛տ, շարունակեց Միքէ միշտ ոտքի կեցած:

— Ի՞նչ կայ որ, գո՛հ չմնացիր գրածէս, տակաւին ի՛նչ կ'ուզէիր որ գրէի իեղձ մարդուն դէմ... զարմանալի՛ բան, կը կարծես որ երկու ոսկիի փոխարէն կարելի՞ է մէկը գեանէ գետին զարնել... Փոխանակ ելլել ինծի չնորձակալ ըլլալու, նախատինքնե՛ր կ'ընես, ա՛յս է քաղաքավարութեան տարրական պահանջումները...

Միքէ Տիրանին նայեցաւ, այսչափ աներեսութիւն չէր կրնար երեւակայել, բայց Տիրան շարունակեց.

— Միքէ՛, Միքէ՛, ցաւելով կը տեսնեմ որ սիրահարութիւնը ազեղալի աղբեցութիւն մը գործել սկսած է քու գատողութեանդ, իմացականութեանդ եւ հասկացողութեանդ վրայ, որոնք արդէն շատ զօրաւոր չէին քու մէջդ... բայց թողունք այդ բնազանցական հարցերը եւ աւելի դրական հողի մը վրայ իջնենք եւ նստինք, որովհետեւ յոգնեցայ ոտքի վրայ կայնելէ:

Եւ Տիրան խօսքը գործին սխալներով՝ նստեցաւ սեղանին մօտ եւ կառսօնը կանչելով՝ հրամայական չեչուով մը որուն անկարելի էր գիմաղբել, ըսաւ.

— Կառսօն, երկու գաւաթ գարեջուր բն'ը մեզի:

Միքէ պահ մը յամառեցաւ ոտքի վրայ մնալու, բայց յետոյ Տիրանի օրինակէն համակուած եւ անողուտ դատելով այդ յոտնկայս ցոյցը, ինքն ալ նստաւ:

— Զինագաղար եւ հաշտութեան պայմաններու բանակցութեանց սկզբնաւորութիւն, մտածեց Տիրան:

Իրա՛ւ ալ կացութիւնը բարեօքած կ'երեւար, Միքէի «երկու խօսք»երը առանց աղբեցութեան մնացած էին եւ հիմակ ի վիճակի չէր անոնց տեղ աւելի զօրուոր խօսքեր գտնելու:

— Կենա՛ցիդ, ըսաւ Տիրան, իր գաւաթը դէպ ի բարեկամը երկնցնելով, այդչափ զիւրաւ տեղի տալու տրամադիր չէիր երեւար:

— Ձե՛, պատասխանեց, այլեւս մեր հին բարեկամութիւնը զաղբած է:

— Նոր մը կը հաստատենք ուրեմն միեւնոյն հիմերուն վրայ, որովհետեւ կարծեմ մեր բարեկամութեան հիմերը միշտ հաստատ կը մնան:

— Տիրան, շարունակեց միւսը, բայց այդ գէշութիւնը պէտք չէր որ ընէիր ինծի:

— Բայց աղա՛յ ես, ի՞նչ ես, իրաւցնէ՞ գո՛հ չմնացիր զըրուածքէն, ուրեմն, ներէ՛ որ ըսեմ, կարգացածդ հասկնալու կարողութիւնը չունիս... ծայրէ ծայր սուր հեղնութիւն մըն էր անիկա, Սարգիս էֆէնտիի հասցէին ուղղուած, մարդուն խերը անիծած էի, ծաղրելի դարձուցած էի, բարոյապէս ըստպանեմ էի, եղբայր...:

Եւ Տիրան իր ամբողջ պերճախօսութիւնը թափեց աղացուցանելու համար թէ՛ Սարգիս էֆէնտիի նուիրուած հատուածը վիրաւորիչ ու նախատական էր:

— Բայց ինք այդպէս չհասկնար կոր, պնդեց Միքէ:

— Ատիկա իր առանակին մէկը ըլլալուն բացայայտ ապացոյցն է:

Այս վճիռէն ետքը Տիրան վերանորոգել տուաւ գարեջուրի պարսպ գաւաթները:

Տիրան նորէն գիմեց փաստաբանական միջոցներու, ա-

պացուցանելու համար թէ՛ Սարգիս էֆէնտիի մասին գրուածը ծայրէ ի ծայր հեղնութիւն էր։ Բառ առ բառ, կէտ առ կէտ վերլուծեց զայն։ «Կատարեալ զարգացում ունի»ն, բացարձակ աւանակ մըն է կը նշանակէր. «վարչական կարողութիւնները», անկարողութիւն պէտք էր հասկնալ, «Բնական ձիրքեր»ը, հեղնական կերպով՝ թերութիւններ ըսել էր, «Ամուսնութեանց մէջ նիւթական ապահովութիւնը առաջին գրաւականն է երջանկութեան» խօսքը պէտք էր թարգմանել «Առանց սիրոյ չիք ամուսնական երջանկութիւն»։

— Եղբայր, երգիծական գրուածքներու մէջ միշտ այսպէս է, ըսել ուզածիդ հակառակը կը գրես, փոխանակ դէմ գրելով՝ չափազանց կը դովես եւ արդիւնքը ջախջախիչ կ'ըլլայ... այս վայրկեանիս Սարգիս էֆ. ջախջախուած մարդ մըն է, բուն երգիծաբանութիւնը այս է։

Տիրան իր երկար բացատրութիւնը վերջացուց ըսելով.

— Հիմա համոզուեցա՞ր...

— Քիչ մը, կմկմաց դժբախտ սիրահարը քիթին տակէն։

Միքէ իրեն յատուկ իմաստասիրութիւն մը ունէր, որուն համեմատ միշտ կը համոզուէր երբ կը տեսնէր, որ չհամոզուելը օգուտ մը չունէր։

Երկու բարեկամները շարունակեցին իրենց տեսակցութիւնը եւ ի վերջոյ բաժնուեցան իրարմէ բոլորովին հաշտուած, մանաւանդ որ Տիրան աչքի խորհրդաւոր քթթումով մը ըսած էր, երկու գարեջուրի ընդ մէջ։

— Միքէ՛, խօսքիս նշան դիր, այս նշանաւորը ետ պիտի ըլլայ քիչ օրէն։

Ե.

Եանիի գարեջրատան մէջ ափսոսիչ հնարուած եւ օղը նետուած այդ յուսատու խօսքերը շատ աւելի սրտապնդեցին Միքէն քան բոլոր բացատրութիւնները երգիծական գրութեան մասին։ Այնքա՛ն ճամարիտ է թէ ծովը ինչուր փոփոխներուն կը փաթտուի։

— Բաներ մը կը գառնայ կոր, մտածեց Միքէ, ճամբան

շարունակելով դէպի Թաքսիմ, Տիրանի լեզուին տակ գաղտնիք մը կար... արդէն ես ալ քիչ մը գուշակեցի այսօր, Սրբունիին խօսքերէն, յայտնի է որ Սրբունիին բնաւ սէր չունի Սարգիս աղային վրայ... տեսնենք, քանի մը օրէն ամէն բան կը յայտնուի։

Ապագայի այս վարդապետն հեռանկարը բոլորովին ցրուեց, փարատեց Միքէի տխրութիւնը, այն աստիճան որ սկսաւ քիթին տակէն երգ մը երգել։

Լիւքսէնպուրկի սրճարանին մօտերը Մարտիկի հանդիպեցաւ, որ հակառակ ուղղութեամբ դէպի իրեն կուգար։

Զ.

— Բարեւ Մարտիկ, գոչեց, ուրախ դէմքով մը, եկա՛ւր տեղ մը նստինք։

Մարտիկ սր իր բարեկամին սիրային փորձանքները գիտէր, Մարտիկ որ նոյն օրուան թերթը կարգացած էր, Մարտիկ որ լալահաւաչ եւ յուսակոտոր դժբախտ մը կը սպասէր տեսնել յանձին Միքէի, զարմացած իր բարեկամին նայեցաւ։

Սիրահարը կուսեց իր բարեկամին մօտէն անցածը եւ ըսաւ.

— Կը գուշակեմ զարմանքդ, տնձնատպան ըլլալու զացող յուսահատ մը կը սպասէիր տեսնել, մինչդեռ երջանիկ արարած մը ելաւ գէմդ։

— Լաւ գուշակեցիր, պատասխանեց, Մարտիկ, բայց արդեօք կրնա՞մ հասկնալ այդ անսպասելի եւ բարեբախտ փոփոխութեան պատճառը... եթէ գաղտնիք մը չէ։

Միքէ բերանը Մարտիկի ականջին մօտեցուց եւ՝

— Սրբունիի նշանաւորը ետ կ'ըլլայ կոր, փախաց։

— Այո՛, հիմակ Տիրանը անսայ, անիկա գաղտնաբար հաղորդեց ինծի լուրը... արդէն կը սպասէի կոր, ուրիշ կերպ չէր կրնար ըլլալ։

Մարտիկ երբ լսեց տեղեկութեան բխած աղբիւրը, երբ աչքի առջեւ բերաւ այդ աղբիւրսն ամբողջ պղտորութիւնը, հասկցաւ թէ իր բարեկամը զո՛հ զացած էր նորէն Տիրանի

մէկ չարածճիւթեանը, բայց չուզելով խեղճ աղուն վիշտ պատճառել զուր տեղը, յանձն առաւ հաւատարմութեանը եւ ըլլալու հաւանականութեան:

Գիշերը երբ Միքէ եկաւ տուն ննջելու, ալ բոլորովին յուսալից էր, նշանին խղովմը եղած կատարուած իրողութեան մը կը թուէր իրեն եւ այդ երազով քնացաւ մինչեւ առտու:

Երեք օր ետքը Միքէ տեսաւ Տիրանը որ Մարտիկի ընկերակցութեամբ կ'երթար:

— Միքէ, գոչեց խմբագիրը, շուտ մեզի տեղ մը տար եւ դարեջուր աղապրէ... աղէկ լուրեր ունիմ, թանկագին լուրեր, աղամանդէ՛ լուրեր:

— Կատակ մի՛ ըներ:

— Ես կեանքիս մէջ երբեք կատակ ըրած եմ, ըսաւ Տիրան յանդիմանական շեշտով մը, եւ այնքան լրջօրէն որ զինքը չճանչցողը կը կարծէր թէ ճշմարիտ կը խօսէր:

— Լաւ, ի՞նչ է արդեօք այդ լուրերը:

— Փողոցը չեմ կրնար խօսիլ, ես հրապարակաբոս չեմ, պատասխանեց միւսը, տեղ կ'երթանք, դարեջուր կը խմենք ու կը պատմեմ, վատա՛ն եղիր որ չպիտի մեղքնամք դարեջուրին տալիք զրամներդ:

Միքէ յանձն առաւ փոխան դարեջուրի խմանալու խմբագրին պատմութիւնը:

— Մեզի բօրսիօն մը ժանպօն ալ բն'ը, հրամայեց Տիրան դարեջուրատան սպասաւորին:

Հիմա ըսէ՛ տեսնենք աղամանդէ լուրերդ՝ գոչեց Միքէ անհամբեր:

— Երեք օր առաջ բան մը ըսի քեզ, մի՞տքդ է, հարցուց Տիրան իր միամիտ բարեկամին:

— Միտքս է, ըսաւ այս վերջինը «Խառն» բռնողի մը փութկոտութեամբ:

— Ան ըսածս գրեթէ իրականութիւն դարձած է այսօր:

— Փա՛ստ ապացոյց գոչեց Միքէ ալլալած:

— Դրական, չօչափելի, անհերքելի փաստեր կան...

— Մէկ հատը ըսէ՛ գոնէ:

— Նախ սա գաւաթները պարպենք... օրակարգին չան-

ցած:

Եւ իբրեւ «առնական գործողութիւն» դարեջրի դաւաթները պարպուեցան ու կրկին լեցուեցան:

Տիրան թաշկինակովը բերանը սրբեց, բազուկը դանդաղօրէն երկնցուց դէպի սիկառէթի տուփը զոր Միքէ իրեն կը ներկայացնէր, հատ մը առաւ, վառեց, լիաթօք քանի մը շունչ քաշեց եւ յետոյ անկասկածելի լրջութեամբ մը ըսաւ.

— Զարուհին բացարձակապէս մերժեր է Բըրքեալանեանի հետ ամուսնանալ... բա... ցար... ճա... կա... պէս

— Փա՛ստ, ապացոյց, գոչեց խեղճ սիրահարը սրտատրոփ անձկութեամբ մը:

Փա՛ստ... անաւասիկ դժուարութիւնը: Տիրան փաստ չունէր իր սուտը ապացուցանելու համար: Եւ սակայն հարկ անհրաժեշտ էր գոնէ փաստաձեւ բան մը մէջտեղ նետել, հակառակ պարագային՝ Միքէի միամտութիւնը վերջապէս կրնար ըմբոստանալ:

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ Տիրան երկար չմտածեց անել ճամբէն դուրս ելլելու համար:

Զեւքովը ցոյց տուաւ սեղանին վրայ գտնուած գաւաթը եւ գոչեց խօսքը Միքէի ուղղելով.

— Ի՞նչ է այս...

— Գաւաթ, կմկմաց միւսը այս անակնկալ հարցումէն չմոռած:

— Մէջի՞նք, չարունակեց խմբագիրը լուրջ շեշտով մը:

— Դարեջուր...

Այն տեսն Տիրան թեւերը կուրծքին վրայ ծալեց եւ պօռաց:

— Փա՛ստ, ապացոյց...

— Բայց, կակագեց Միքէ ի՞նչ փաստ, ի՞նչ ապացոյց կ'ուզես:

— Հապա դուն որ փաստ ու ապացոյց կը պոռաս երեւիս:

— Սակայն խնդիրը տարբեր է, գաւաթ ու դարեջուրը փաստի կամ սպոցոյցի պէտք չունին, քանի որ մեր աչքերուն զիմաց կեցած են:

— Եւ միթէ տրեւ իմաստի պէտք ունի՞ կէսօրին իր ներկայութիւնը ապացուցանելու համար:

— Ո՛չ, խստտուլանեցաւ Միքէ՛ բայց...

Արեմն լո՛ւ՛, բնդմիջեց Տիրան հրամայողական, իմ պատմած եղելութիւնս եւ կէսօրուան արեւը միեւնոյն բաներ են։

— Եւ սակայն... ջանաց գիտել տալ խեղճ սիրահարը։

— Կ'աղաչեմ լո՛ւ՛... եւ յետոյ ուրիշ բան մը ըսեմ, ըրտնութեամբ աղբանք ծախող վարնոց խանութպան մը չեմ։ Բան մը պատմեցի կրնաս ասոր հաւատալ կամ չհաւատալ։ Երբեք ինքզինքիս յոգնութիւն չեմ տար քու Սուրբ Թովմասութիւնդ բռնելու։ Բայց տարրական քաղաքավարութիւնը կը պահանջէր որ նոյն խեղճ եթէ ըսածիս ճշմարտութեան մասին կատկածներ ունէիր, զանոնք խնամքով քեզի պահէիր ու այսպէս չալալօրէն չը ցուցադրէիր...

— Բայց, բարեկամ...

— Կ'աղաչեմ, կարճ կապենք, գոչեց Տիրան դաժան գէմքով մը, «հէր գուշուն էթի եէնմէզ» կ'ըսէ թրքական առածը եւ իրաւունք ունի։ Իրաւունք չեմ տար քեզի իմ արժանագատութիւնս վիրաւորելու եւ զիս անամօթ ստախոս մտանշանելու։

— Ես ատանկ բան չըսի, բողոքեց ջանալով Միքէ հանգարտեցնել իր դեւքաղբիւս բարիկամը։

Բայց միւսը զգաց որ լաւ ճամբու մէջ էր եւ չարունակեց։

— Ո՛ւր տեսնուած է ատանկ խաղճութիւն... իբրեւ անկեղծ ընկեր մը կը փութամ լաւ մը հաղորդել, վստահ ըլլալով որ այս լուրը ուրախութիւն պիտի պատճառէ եւ անա՛մեր էֆէնտին երեսս ի վեր կ'ըսէ, «Գո՛ւրս ելիր, ստախոս...»

— Բայց, Տիրա՛ն, ես ե՛րբ անանկ խօսք մը ըսի, ընդմիջեց Միքէ աղաչաւոր ձայնով մը։

— Գիտցիր որ ամէն բան չափ ու սահման մը ունի... քու սիրահարի հանգամանքդ չի կրնար մեղմացուցիչ պարտաւայ մը ըլլալ։ Կ'ընդունիմ որ սէրը խենթ է՝ բայց չեմ հանդուրժեմ որ միեւնոյն ատեն անկիրթ ըլլայ։

— Կը բողոքեմ այդ խօսքերուդ դեմ, ես քեզի ստախոս չանուանեցի, պոռաց վերջապէս Միքէ, այլայլած այդ անիրաւ յարձակումներէն։

— Ստախոս չանուանեցի՞ր, հորցուց Տիրան հեղնական

դէմքով մը, հաղա փաստե՞րը, հաղա ապացոյցնե՞րը, հաղա վկայութիւննե՞րը որոնք քիչ մը առաջ կը պահանջէիր... եթէ ստախոս մը չէիր նկատեր ինծի ի՞նչ պէտք ունէիր ատոնց։

— Ուզեցի պարզապէս տեղեկութեանդ աղբիւրը գիտնալ։

— Եւ եթէ հրամայողական պատճառնե՞ր ունենամ այդ աղբիւրը չյայտնելու... եթէ խոստովանալար ըստած բա՛ն մըն է որ կը հաղորդեմ կոր քեզի... եթէ երրորդի մը պատի՛ւը կրնայ վտանգուիլ աւելի մանրամասնութիւններ տալով։

— Բայց սիրելիս այդ բաները նախապէս չըսիր, միջամրտեց Մարտիկ օդնութեան փութալով հէզ սիրահարին։

Բայց հիմա կ'ըսեմ կոր անա՛...

Այն ատեն խնդիրը կը փոխուի, շարունակեց Մարտիկ եւ մեր բարեկամն ալ կը հրաժարի փաստ կամ ապացոյց փնտռելէ։

— Բնականաբար, ըսաւ Միքէ, որ կը փափաքէր միջադէպը չվերջացնել։

— Կը հրաժարի՞ սակայն առանց ըսածիս հաւատալու, գիտել տուաւ Տիրան։

— Կ'երդնում որ կը հաւատամ, գոչեց սիրահարը։

— Ուրեմն ես ալ կը հաւատամ որ հաղորդած լուրս ամենաստույգ աղբիւրէ բխած է։

— Հաշտուեցէք ուրեմն, ըսաւ Մարտիկ։

— Պարապ գաւաթներով ի՞նչպէս կարելի է հաշտութիւն կնքել, ղիտել տուաւ խմբագիրը։

— Կառսոն, սա գաւաթները լեցուր, ձայնեց Միքէ։

Հիմա իրաւցնէ հաւատացած էր Տիրանին հաղորդած լուրին ճշմարտութեան եւ իր հոգին ու սիրտը երանութեամբ լեցուած էր։

Գաւաթները եկան եւ անոնց իրարու թաղխումը հոչակեց վերջնական հաշտութիւնը։

— Առաջին արարուածը լինցաւ, երկրորդին սկսինք, մտածեց ինքնին խմբագիրը։

Ըստական լուրքեն, մը ետքը, Միքէ խօսք տուաւ։

— Վստահ էի որ այս գործը այսպէս պիտի վերջանար, ըսաւ։

— Եւ այդ վստահութիւնը ո՛ւրիշ կուգար։

— Որովհետեւ ասող մը չկրնար գոմէշի մը հետ ամուսնանալ, պատասխանեց Միքէ, որ կը կարծէր թէ նշանաւոր խօսք մը կ'արտասանէր:

— Այո՛, մասամբ իրաւունք ունիս, ըսաւ խմբագիրը, ամուսնական տարեգրութիւնները մինչեւ այսօր չեն արձանագրած ասողի մը միութիւնը գոմէշի մը հետ, բայց...

— Ի՞նչ կը նշանակէ այս «բայց»-ը:

— Կը նշանակէ թէ մազ մնաց որ պիտի ըլլար այդ տեսակ միութիւն մը... եւ ո՛վ գիտէ թերեւս վտանգը բոլորովին հեռացած ալ չէ:

— Հապաքիչ մը առաջուան խօսքե՛րդ, գոչեց Միքէ յուզումէն թրթրուն ձայնով մը:

— Կը կրկնեմ ինչ որ քիչ մը առաջ ըսի եւ տուած լուրս թուարանական ճշդութեան վերածելով կ'ըսեմ. հարիւրին իննսուներկեց նշանաւորը պիտի խղուի... հասկցա՞ր հիմա:

— Այո՛, կմկմաց Միքէ, հասկցայ, հարիւրին չորսը կը մնայ:

— Կեցցե՛ս, այդ անիծեալ, այդ պտըտիկ չորսը:

— Բայց վերջապէս ջախջախիչ մեծամասնութիւնը խորումին կողմն է, դիտել տուաւ Մարտիկ:

— Եւ սակայն այդ չորսը չղաղրիր սեւ կէտ մը ըլլալէ, պատասխանեց Տիրան:

— Կը կարծե՞ս որ վերջին վերկեանին... հարցուց Միքէ գողահար ձայնով մը, առանց իր մտածումը ամբողջացնել համարձակելու:

— Ո՛վ գիտէ... ամէն պարագային արթուն կենայտ է, պատրաստ գտնուելու է: Ըստ իս, վերջին հարուած մը պէտք է տալ, լախտի գերադոյն, ջախջախիչ հարուածը գոմէշի գրիւն:

— Բայց ես ի՞նչ կրնամ ընել ատոր համար, հարցուց Միքէ որ հետզհետէ մտաւախութեան մէջ կը խորատուգուէր:

— Ոչինչ եւ չատ բան, պատասխանեց Տիրան խորհրդաւոր կերպով, լախտի հարուածը անհրաժեշտ է...

— Ո՞ւր գտնալ այդ հարուածը:

— Պատրաստ է, գրեթէ ձեռքիդ տակ, պատասխանեց Տիրան:

— Ոտէ՛, բացատրէ, աղաչեց սիրահարը:

— Սա դաւաթները լեցնել տայիր...

Հա՛րկ է ըսել թէ խմբագրին փափաքը վայրկենապէս իրագործուեցաւ:

Այո՛, չարունակեց այն ատեն երիտասարդը, վերջին հարուածը որ Սարգիս Քրքեալանեան կոչուած վիշապը պիտի գցեանէ ու զայն հողին հաւասար պիտի դարձնէ, հոս դըր-պանա է...

Եւ Տիրան ձեռքը ժաքէթին դարկաւ:

— Ներսի գրպանա, ճչեց:

Միքէ իր բարեկամին չրթունքներէն կախուած էր, բե-րանը բաց եւ ականջները տնկած:

Տիրան առանց ուշադրութիւն դարձնելու անոր եւ յան-կարծ խօսակցութեան նիւթը փոխելու ձեռով մը՝ Մարտիկին դարձաւ եւ ըսաւ.

— Քեզի պզտիկ նորավէպ մը կարդամ մտիկ ըրէ: Եւ ձեռքը տարաւ քիչ մը առաջ մասնանշած գրպանը:

— Բայց հիմա սա նորավէպը թո՛ղ եւ մեր գործովը ըզ-բաղինք, գոչեց Միքէ անհամբեր:

Միքէ առանց նկատողութեան առնելու իր բարեկամին խնդիրքը սկսաւ գրպանէն հանած թուղթը բարձրաձայն կարդալ:

Ազջկան մը պատմութիւնն էր զոր գրեթէ բունի կը նշա-նէին իր չսիրած մէկ տգէտ, կոշտ ու հարուստ վաճառականին հետ, բայց ի վերջոյ ազջիկը կ'ընդգլխէր ու իր սիրականին հետ կը փախչէր հօրենական տունէն:

Զգալուն ոճով գրուած նորավէպ մըն էր որ ընթերցողին վրայ տպաւորութիւն կը թողուր:

— Բայց ասիկա իմ պատմութիւնն է, գոչեց Միքէ խան-դախտուած, կեցցե՛ս, հիանալի կերպով պատկերացուցած ես ամէն բան:

— Իրա՛ւ չա՛տ աղուոր է, հաստատեց Մարտիկ:

— Ո՞ւր պիտի հրատարակես, հարցուց Միքէ:

— Ստիկա, ըսաւ Տիրան լրջօրէն, ահաւասիկ քիչ մը ա-ռաջ ակնարկած վճառական հարուածը կրնայ ըլլալ եւ յատկա-

պէս այդ նպատակով գրուած է... կը տեսնե՞ս, տպերախոս...
Միայն թէ հարկ է վարպետութեամբ գործածել զայն: Զէնք
մըն է այս, որուն գործածութիւնը մեծ ճարտարութիւն կը
պահանջէ:

— Խոչալէս ընենք ուրեմն, հարցուց Միքէ վարանոտ:

— Ես արդէն գործածութեան լաւագոյն կերպը գտած եմ:

— Մեզի ալ բացատրէ ուրեմն:

— Նախ՝ նորավէպը պէտք չէ որ իմ անունովս երեւայ:

— Կեղծ անունով հրատարակէ, առարկեց Միքէ:

— Կեղծ անուն ալ ազդեցութիւն չընէր: Որպէս զի հար-
ուածը վճռական ըլլայ՝ նորավէպը քու ստորագրութեանդ
ներքեւ հրապարակ ելլելու է:

— Կ'արտօնե՞ս որ իմ ստորագրութեամբս հրապարակուի,
գոչեց սիրահարը ուրախութենէն խելայեղ:

— Այդ իրաւունքը կրնաս ստանալ, եթէ ուզես:

— Բայց անշուշտ կ'ուզեմ...

— Ուրեմն կրնանք պայմաններուն վրայ խօսիլ:

Միքէ այդ «պայման» բացատրութենէն շատ չախորժե-
ցաւ. զգաց որ անոր տակ բան մը ծածկուած էր, որ ուղղակի
յամբարեութիւն ունէր իր գրպանին հետ: Բայց նորավէպը
իր ստորագրութեամբ հրատարակուած տեսնելու գաղափարը
այնքան չլմորեցուցած էր զինքը՝ որ երբեք մտքէն չանցուց
բանակցութիւնները խղել:

— Խոչ պայման, հարցուց թեթեօքէն գողահար. ձայ-
նով մը:

— Որպէս զի այս նորավէպը, շարունակեց Տիրան, քու
ստորագրութեամբդ հրատարակուի, պէտք է որ քու սեփա-
կանութիւնդ ըլլայ, հակառակ պարագային՝ դուն պարզ բա-
նագող մը կ'ըլլաս եւ ես իրաւունք կ'ունենամ հրապարակով
խայտառակելու քեզ, ու այն ատեն յետինն չար քան զառա-
ջինն կ'ըլլայ:

— Բայց քու գրած նորավէպդ ի՞նչպէս կրնայ իմ սե-
փականութիւնս դառնալ:

— Ամենաբնական գործողութեամբ մը որուն առաւելագոյն
գործողութիւն անունը կը տրուի:

— Հասկցայ, գոչեց Միքէ, կ'ուզես նորավէպ ինծի ծախել:

— Շատ վաղը կ'երպով ցոյց տուիր հակացողական
կարողութիւնդ, պատասխանեց Տիրան ժպտելով, կը նորհա-
ւորեմ քեզ, ճշմարտապէս խելացի տղայ մըն ես:

— Պարապ խօսքերը թո՛ղ, քանի՞նք կը ծախես կոր...

— Քեզի համար չորս ոսկիի կ'ըլլայ...

— Չորս ոսկի, գոչեց Միքէ, խենթեցա՞ր...

Տիրան հանդարտօրէն թերթերը ծալեց, գրպանը գրա-
ւեւ ըսաւ.

— Ուրեմն չեղեալ համարենք այս նորավէպը եւ ուրիշ
բանի վրայ խօսինք... կառսօ՛ն, սա գառաթները լեցուր:

Միքէ աղաչաւոր ակնարկ մը ուղղեց Մարտիկի, ակնարկ
մը որուն մէջ սա բաները կը կարգացուէին. «Կը խնդրեմ,
մը որուն մէջ սա բաները կը կարգացուէին. «Կը խնդրեմ,
միջամտէ, դուն սակարկէ եւ ջանա որ մէկ ոսկիով գործը լը-
մընցնես, իսկ եթէ Տիրան չհաւանի, միշտ երկու ոսկի
տո՛ւր, բայց ոչ աւելի որովհետեւ կարողութիւնս այդչափ կը
նեղէ. ասկէ զատ գրածմէն մէկ մասը կանխիկ կը վճաանմ,
իսկ մնացորդը քանի մը օրէն»:

Մարտիկ կարգաց Միքէի ակնարկին այս պարունակու-
թիւնը եւ խմբագրին դարձաւ.

— Իրաւունք չունէիր այս կերպով բանակցութիւնը խը-
ղելու, ըսաւ, սակարկենք թերեւս կը համաձայնիք:

— Գրական նորավէպ մը, պատասխանեց Տիրան սրամը-
տած երեւոյթով, ո՛չ լուրի է ո՛չ ալ կաղամբ, ասանկ գրու-
թեան մը համար սակարկութեան մտնելը թէ՛ զիս նախատել
է եւ թէ ամբողջ հայ գրականութիւնը:

— Սակարկութիւնը բո՛ւն բաւը չէ, շարունակեց Մար-
տիկ, խնդիրը այն է որ մեր Միքէ բարեկամին նիւթական
միջոցները զժբախտաբար սահմանափակ են... չորս ոսկի ան-
կարելի է որ տայ:

— Եթէ ունենայի՛ տասն ալ կուտայի, զիտել տուաւ Միքէ:

— Այդ տարբեր բան, թո՛ղ չորս չըլլայ եւ երեք ըլլայ:

— Եկուր մէկ ոսկիի փոխարէն տո՛ւր սա նորավէպդ...

վերջապէս Միքէն մերն է:
— Կը նախընտրեմ ձրի տալ, քան թէ ասանկ գրական
կտոր մը մէկ ոսկիի վաճառել:

Սակարկութիւնը բաւական երկարեցաւ, ի վերջոյ կարելի եղաւ երկու ոսկրի համաձայնիւ, որուն մէկը Միքէ կանխիկ վճարեց: Խմբագիրը թանկագին ձեռագիրը յանձնեց բարեկամին:

— Գիրս բոլոր գրաշարները կը ձանչնան, ըսաւ, ուստի լաւ է որ դուն քու գիրովդ ընդօրինակես:

— Անանկ կ'ընեմ, խոտադատ Միքէ:

Յետոյ, նորավէպը գրականելէ ետքը, աւելցուց.

— Վսեմ գաղափար մը յղացայ:

— Ի՞նչ է տեսնենք:

— Նորավէպին վրայ պիտի գրեմ «Առ. օր. 9. 4.» ի՞նչ կ'ըսէք ասոր:

— Հոյակա՛պ, գոչեց Տիրան, ահա գաղափար մը որ մեր միտքը չի նկատ:

— Խնդիրը կը մնայ ասիկա հրատարակել տալու մէջ, ըսաւ Միքէ մտաւորաբար:

— Օրաթերթի չյարմարիւր այս գրութեան, զիտեղ տուաւ Տիրան, լաւագոյն է որ չարաթաթերթի մը մէջ տպել տաւ... ասանկ նորավէպ մը հնորհակալութեամբ կ'ընդունին:

Եւ որոշուեցաւ որ նոյն օրն իսկ Միքէ ձեռագիրը տանի «Մասիս»ին:

Օրերը կ'անցնէին եւ Միքէ չէր իմանար Սարգիս Էֆ.ի նշանին խզումի լուրը, ոչ թէ ականջը ծանր ըլլալուն համար, այլ որովհետեւ այդ ենթադրեալ խզումը միայն Տիրանի երեւակայութեան մէջ գոյութիւն ունէր:

Նորավէպի ձեւով տրուած ջախջախիչ հարուածը, ոեւէ արգիւնք չէր տուած եւ այդ հարուածը միայն ազդած էր Միքէի պիւտեմէին վրայ, որովհետեւ ինզճ տղան բացի իւր բազրին երկու ոսկի մըն ալ չարաթաթերթին վճարած էր իր ծախու առած գրութեանը հրատարակել տալու համար:

Միքէ այն օրէն ի վեր ուր յանկարծօրէն անյայտացիր էր կիսկատարեանենց տունէն, ոտք չէր դրած իր սիրուհիին սեմէն ներս:

Ինչո՞ւ համար:

Այս հարցումը ըրաւ հէ՛զ սիրահարը ինքնիրեն եւ չկըրցաւ պատասխան մը գտնել:

Արդարեւ ոեւէ պատճառ մը չկար այսպէս հեռու փախչիլ: Զինքը յարգանքով ընդունած էին, ինչպէս ամէն ատեն: Թերթին գրութեան պատասխանատու չէին կրնար ըլլալ ո՛չ Զարուհին, ո՛չ հայրն ու մայրը եւ ո՛չ ալ Սարգիս Էֆէնտին:

— Ըրածս պարզապէս յիմարութիւն է, վճռեց Միքէ, նոյնիսկ աւելի գէշ բան մը՝ վատութիւն է: Ինչո՞ւ նախանջել, ինչո՞ւ ասպարէզը թողուլ հակառակօրդին:

Յետոյ, ուրիշ բան մը կը մղէր զինքը գէպի չեղականին տունը:

Կ'ուզէր հասկնալ թէ խզումը ի՞նչ վիճակի մէջ էր, արդէն իսկ կատարուած իրողութիւն մըն էր թէ կատարուելու վրայ եղող իրողութիւն մը:

— Երթա՛նք եւ տեղւոյն վրայ քննութիւն մը կատարենք, ըսած էր ինքնին:

Իր ծրագիրը հաղորդեց երկու բարեկամներուն:

— Գնա՛յ, խրատեց Մարտիկ:

— Մի՛ երթար, խորհուրդ տուաւ Տիրան:

Միքէ ուզեց այս հակասական պատուէրներուն բացատրութիւնը ստանալ:

Իր երկու բարեկամներէն բաժնուելէ ետքը, գրութեան մը մէջ էր որուն «երեբեալ եւ տալանեալ» բացատրութիւնը կուտայ Ս. Գիրքը:

Փողոցը քայլամուր կը քալէր, կարծես երազի մը մէջ եւ միեւնոյն ատեն յամբարար կը խորհրդածէր:

— Տիրան իրաւունք ունի, ծանրէն ծախենք ինքզինքնիս, եթէ Սրբուհի բուռն կերպով կ'ընդդիմանայ Սարգիս Էֆէնտիի հետ ամուսնանալու՝ ասիկա ցոյց կուտայ թէ գէպի ինձ ունեցած իր սէրը հրամայողական պահանջը մը զարձած է, որմէ չկրնար խուսափիլ: Անդամ մը որ խզումը տեղի ունենայ, — ինչ որ թերեւս կատարուած իրողութիւն մըն է. — այդ սէրը աւելի հրամայողական, աւելի պահանջկոտ պիտի դառնայ, եւ այն ատեն Սրբուհի ինք պիտի ստիպուի փրկուող, զալ գտնել զիս: Եւ այս պիտի ըլլայ մաքուր սիրոյ վրձնական յաղթանակը անարգ դրամին վրայ: Չնսեմացնենք այս յաղթանակին փառաւորութիւնը: Խեղճ Սրբուհի, արդեօք

ինչպէ՛ս ժամերով պատուհանին առջեւ նստած՝ անքթիթ կը սպասէ որ փողոցէն դառնամ եւ իրենց տան դուռը ամի առնեմ: Ըրածս անգթութիւն մըն է, պէ՛տք է երթալ եւ իրենքս թէ չեմ մոռցած զինքը, թէ միշտ սրտիս մէջ նախապահական աթոռը բազմած է ինք... չէ, ասիկա տկարացում մը պիտի ըլլայ: Եւ յետոյ իրաւունք ունիմ քիչ մը վրէժ լուծելու: Խնքն ալ անգութ վարմունք մը ունեցաւ ինծի հանդէպ, սիրտս ու հոգիս գառնօրէն յօշոտեց: Իրա՛ւ, շուտով անդրադարձաւ իր սխալանքին վրայ, բայց վերջապէս վայրկեան մը փորձեց սիրել ուրիշ մը եւ ասիկա սիրոյ օրինակներէն մէջ ծանր ոճի մըն է որ անպատիժ չկրնար մնալ: Տիրան իրաւունք ունի, չէ՛, պէտք չէ երթալ իր տունը:

Այս վերջին բառերը մտովի արտասանած ատեն՝ Միքէլ յանկարծ նշմարեց որ կիսկատարեանենց տան դրան առջեւ կը գտնուէր:

Ոտքերը նուազ քինախնդիր քան իր գլուխը, զինք անգիտակցաբար հոն առաջնորդած էին:

— Փախչինք առանց դուռը զարնելու, ըսաւ եւ զանգակը հնչեցուց:

Ապաստահին եկաւ դուռը բանալու եւ հազիւ Միքէլի գիմատուերը նշմարած՝ զարմացումով խառն եւ սակայն ուրախ ճիչ մը արձակեց:

— Վա՛յ, միւսիւ Միքէ, դո՞ւք էք, հրամանեցէք:

Այս ընդունելութիւնը, որ Միքէ խանդավառ կը նկատէր, հրճուանքով լեցուց սիրահարին սիրտը, հոգին եւ ուրիշ պարապ մնացած անկիւնները:

— Ապահովաբար անհամբեր ինծի կը սպասէին, մտածեց: Յետոյ, բարձրաձայն.

— Հո՞ս են, հարցուց:

— Մենք հանրմս գուրս ելաւ, բայց պզտիկ հանրմս հաս է, վեր հրամանեցէք:

«Պզտիկ հանրմ»ը օրիորդ Սրբուհին էր:

— Թերեւս օրիորդը անհանգիստ կ'ընեմ, ըսաւ Միքէ կեղծ վարանումով մը:

— Մեղա՛յ, ատ ի՛նչ խօսք է, գոչեց սպաստահին, դուք

օտարական չէք... միայն թէ շատոնց է որ եկած չունէիք:

— Այո՛, անձնական գործեր, հիւանդութիւն, ձախորդութիւն, կմլմաց Միքէ օրինական բացակայութեան պատճառները մի առ մի թուելով:

— Վեր հրամանեցէք, կրկնեց նաժիշտը փողոցին դուռը դոցելով:

— Ելլի՛նք, պատասխանեց Միքէ եւ սանդուխէն վեր ուղղուելով մտաւ հիւրասրահ, մինչ սպասունին կը փութար պզտիկ հանրմին իմացնելու երիտասարդին այցելութիւնը:

— Այս աղջիկը պարապ տեղը չէր որ այսպէս խանդավառ ընդունելութիւն մը ըրաւ ինծի, խորհեցաւ սիրահարը, կ'երեւայ որ մասնաւոր պատուէր մը տրուած է իրեն:

Քիչ ետքը օրիորդ Սրբուհի սենեակ մտաւ, գուարթ, ժուլտուն, չոզոզուն, աւելի գեղեցիկ եւ հրապուրիչ քան երրեք:

— Վերջապէս, գոչեց ձեռքը շնորհալիօրէն երիտասարդին կարկառելով, վերջապէս եկար, աս ո՞ւր մնացիր այսչափ ատեն է... եթէ քիչ մըն ալ չի գայիր՝ ես պիտի դայի քեզ փնտռելու:

Տակաւին այս խօսքերուն չպատասխանած, սիրահարը կայծակի արագութեամբ խորհրդածեց:

«Տիրան իրաւունք ունէր, գալու չէի, որպէս զի ստիպուէր ինք գալու եւ փնտելու գիտ: Խզումը կ'երեւայ որ եղած լմնցած է եւ այս է իր գուարթութեան պատճառը: Աչքերը քիչ մը կարմրած կ'երեւան, թերեւս քիչ մը առաջ իմ վրաս մտածելով կուլար... խեղճ աղջիկ... երբ իմացաւ գալու, յանկարծ որեւց իր արցունքները եւ տխրութիւնը ուրախութեան փոխուեցաւ... ի՛նչ հրաշքներ կը գործէ սէրը:»

Այս խորհրդածութիւններէն ետքը, երիտասարդը ձայնը բարձրացուց եւ ըսաւ.

— Ուրեմն ինծի կը սպասէի՞ք:

— Ամէն օր, ժամերով, աչքո փողոցը, քիթս պատուհանին ապակիին փակցուցած:

— Եւ տխուր էիք չերեւալուս համար, հարցուց սիրահարը սրտադրով:

— Բնականաբար, գոչեց աղջիկը չարածձի ծիծաղով մը զոր Միքէ ծայրայեղօրէն մեղամաղձիկ գտաւ:

— Բայց... ընդհակառակը, շատ ուրախ եմ...

— Անկէ առաջ:

— Անկէ առաջ տանը մէջ խնդիր ունէինք, բայց վերջապէս խօսքս քաղեցուցի եւ հօրս յամառ ընդդիմութեանը չաղթեցի:

Այս խօսքերը հէզ սիրահարը բարձրացուցին մինչեւ երանութեան եօթներորդ երկինքը, եւ թերեւս աւելի բարձր պիտի տանէին զինքը եթէ եօթներորդ երկինքէն բարձրադոյն երկնքի մը յիշատակութիւնը եղած ըլլար:

«Ա՛լ տարակոյս չկայ, խղումը կատարուեւր է» մտածեց:

Հարկ էր տակայն ամէն բան մանրամասնօրէն խմանալ: Միքէ ուզեց այդ բանը փորձել կարելի եղածին չափ վարպետութեամբ եւ փափկութեամբ:

— Բայց ինչո՞ւ հայրդ այդքան յամառօրէն կ'ընդդիմահար քո կամքիդ, հարցուց:

— Չե՞ս գիտեր մեր ծնողքներուն նախապաշարունակները, ըսաւ Սրբուհի:

— Սակայն վերջապէս հիմա Միքին Դարու մէջ չենք ապրիր:

— Ես ալ ճիշդ նոյն գիտողութիւնը ըրի:

— Իսկ ձեր մայրը՝ որ շատ լուսամիտ կ'իւն մըն է, ի՞նչ զիրք բռնեց:

— Մայրս անտարբեր է, ինչպէս որ կ'սուգէր այնպէս ըրէք, կ'ըսէ: Այդ տեսակ խնդիրները զինքը չեն շահաբերեր:

Յոյր այս խօսակցութիւնը նոր մանրամասնութիւն մը չէր հազորդած Միքէի, ուստի ուզեց հարցաքննութիւնը առաջ տանիլ:

— Ուրեմն հիմա երջանիկ ես, շատ երջանիկ, խնդիրը այսպէս վերջանալուն հարցուց Սրբուհիին:

Սրբուհի սկսաւ քթին տակէն օփէրէթի կտոր մը մուտալ, Միքէ պահ մը լսելէ յետոյ, հարցուց.

— Իսկ մի՞ւսը... ի՞նչ զիրք բռնեց այս ամէնուն մէջ...

— Եղբորմէին: Սրբուհիին բնիւթ, որո՞ւ համար կ'ըսէք, էֆէնտիին:

— Էֆէնտին կամ աղան, պատասխանեց Միքէ խորին արհամարհանքով մը:

— Ան ալ առաջ յամառեցաւ, եւ զայն համոզելը շատ աւելի զիւրին եղաւ, քան թէ հօրս խօսք հասկցնելը:

— Ի՛նչ, գոչեց Միքէ զարմացած՝ Սարգիս էֆէնտիին հաւանութեամբը եղաւ այս ամէնը:

— Բնականաբար, պատասխանեց աղջիկը ամենայն պահարկով:

— Որեմն ինք ալ հասկցաւ թէ՛, այս տեսակ հրէշային միտքիւն մը բացարձակապէս անկարելի էր, ըսաւ սիրահար երիտասարդը:

Է.

Այս խօսքերը լսելով՝ Սրբուհի աչքերը խօշոր մը բացաւ.

— Հէ՛, ի՛նչ րոխ, հարցուց զարմացած:

— Բայց, կակաղեց Միքէ, չէի կարծեր որ Սարգիս աղան...

— Էֆէնտին, ընդմիջեց Սրբուհի յանդիմանական չեչտով մը:

— ... որ էֆէնտին այդքան ողջախոհութիւն ունենայ:

— Կը չարունակեմ չհասկնալ քոյն խօսքերդ:

— Եւ տակայն շատ պարզ կը խօսիմ: Կ'ուզէք ձեր նշանաւորը խզել, հայրերնիդ կը յամառի, ի վերջոյ տեղի կուտայ, մինչ Սարգիս էֆէնտի շատ աւելի զիւրաւ կը համակերպի ձեր անդառնալի որոշումին...

— Բայց, միւսիւ Միքէ, նշանը խզելու խնդիրը ո՞ւրկէ հանեցիր:

— Դուք չըսի՞ք հիմա...

— Ես ըսի որ նշանը խզուեցա՞ւ, գոչեց աղջիկը:

— Այսինքն ձեր խնդիրը, հօրերնուդ յամառ ընդդիմութիւնը, մօրերնուդ չէզոք զիրքը, Սարգիս էֆէնտիին համակերպութիւնը ի՞նչ բանի համար էին...

Միքէի այս հարցումին պատասխանը եղաւ. ջինջ, զրուարթ հնչուոյն քահքահ մը, որ մօտաւորապէս երկու երկվայրկեան տեւեց եւ որու միջոցին Սրբուհի ցոյց տուաւ իր սպիտակ ակռաներուն մարդարտաշարը:

Այդ չենչող ծիծաղը մահուան դողանջի մը պէս հնչեց հէզ սիրահարի սխալին մէջ:

Հասկցաւ թէ անոնի թիւրխմացութեան մը առջեւ կը

գտնուէր, մին այն թխրիմացութիւններէն՝ որոնք մարդո՛ւ մը ճակատադրին բախտը կ'որոշեն:

Հանդարտութիւնը վերջապէս վերահաստատուեցաւ Աբր-բունիի գէմքին վրայ:

— Ես ի՞նչ կ'ընեմ՝ դուն ի՞նչ կը հասկնաս, գոչեց երի-տասարդին:

— Մինակ բան մը կ'ուզեմ հասկնալ, պատասխանեց Միքէլու՛ւ ու հանդիսական գէմքով մը:

— Զիս գող կը հանես կոր... ա՛յս ինչ գառաւորական դաժանութիւն է:

— Կացութեան ծանրութիւնը այդ կը պահանջէ:
— Կ'աղաչեմ չուտ խօսէ՛ եւ դուր անդը գիս մի՛ յուզե-րաս աղջիկը ինքն ալ յանկարծ լըջանալով:

— Ասէ՛ խնդրեմ, քիչ մը առաջ ի՞նչ բանի կ'ակնարկէիր երբոր հօրդ յամառ ընդդիմութեան վրայ կը փօսէիր:

— Երկու չարաթէն կ'ամուսնանամ կոր Սարգիս էֆէն-տիին հետ...

— Հէ՛, գոչեց Միքէլ շանթահարուած:
— Այո՛, շարունակեց աղջիկը, նշանածս կ'աճապարէ կոր եւ կ'ուզէ կոր հարսնիքը չուտով ընել լմնցնել:

— Բայց, կակազեց Միքէլ, խղումի խնդիրը ի՞նչ եղաւ:
— Բնա՛ւ տեղեկութիւն չունիմ այդպիսի խնդրի մը գոյութենէն:

— Եւ սակայն ամենուն բերանն էր:
— Ի՛նչ կ'ըսես, զարմանալի բան, գոչեց Սրբունի ծի-ծաղելով, բայց ո՞վ է այդ ամէնը... անուն մը տուր:

— Նախ Տիրանը, պատասխանեց Միքէլ...

— Տիրա՛ն, Տիրա՛ն... ի՞նչ Տիրան:

— Խմբագիրը...

Աղջիկը քահնա՛ս մը արձակեց, յետոյ ըսաւ.

— Խմբագիրներու խօսքին հաւա՞թք կ'ընծայես... ուրիշ ո՞վ ըսաւ տեսնե՛ք, Տիրանին ըսածը կարեւորութիւն չունի:

— Ուրիշ... ըսաւ Միքէլ ու կանաչ առաւ:

Արգարեւ իրեն այնպէս կը թուէր թէ աշխարհ արարատ այդ խղումին վրայ խօսած էր իրեն հետ. ի դո՛ւր միտքը կը չարչրկէր, Տիրանէն զատ մէկը չէր ներկայանար յիշողութեանը:

— Նախ՛ Տիրանը, կրկնեց դարձեալ, յետոյ... յետոյ... բայց Տիրանը որոշ կերպով ըսաւ, եւ ան ընդհանրապէս ամէն բան կ'իմանայ... Տիրանը ինձի ըսաւ որ դուն բացարձակա-պէս ընդդիմացեր ես այս միտքեան...

— Քու Տիրան բարեկամդ պարզապէս անհամ կատակ մը րրեր է. ասիկա կրնաս իմ կողմէս ըսել իրեն: Հիմա դա՛նանք մեր պատմութեան շարունակութեանը: Ինչպէս ըսի-երկու չարաթէն ամուսնութիւնը կը կատարուի եւ օրիորդ Սրբունի կ'իսկատարեան կ'ըլլայ տիկին Քրքրեալանեան:

— Ափսո՛ս, հառաչեց երիտասարդը:

Առանց մեծ կարեւորութիւն տալու այս հառաչածայն ձայնարկութեան՝ աղջիկը շարունակեց.

— Արդ, ես կը փափաքէի որ ամուսնութեան օրն իսկ մեկնէինք եւ մեր մեղրալուսինը անցունէինք Եւրոպա, դո՛նէ երկու ամիսի չափ... չիք չըլլա՞ր այսպէս, հիմա սովորու-թիւնը այնպէս է բորձր գասու ընտանիքներուն մէջ: Օրիորդ Անմէլն ալ ամուսնացաւ նէ՛ այնպէս ըրաւ:

— Մեղրալուսի՛ն, մրմնջեց երիտասարդը ձեռքը ճակտին տանելով, մեղրալուսի՛ն...

— Թէ՛ Սարգիս էֆէնտին եւ թէ հայրս իմ այս ծրագրիս կ'ընդդիմանային, բայց խօսքս քաղցուցի... նշանածս մանա-ւանդ շա՛տ դիւրաւ տեղի տուաւ, խեղճը կը խենթենայ վրաս ու խօսքես դուրս չկրնար ելլել... Ի վերջոյ հայրս ալ կրցայ համոզել... հիմա հասկցա՞ր թէ խնդիրը ի՞նչ բանի վրայ էր:

— Ուրմն երջանի՞կ ես...

— Գերերջանիկ... կաթոլիկներու պատրիարքին պէս, պատասխանեց աղջիկը ծիծաղելով:

— Կը սիրե՞ս Սարգիս աղան:

— Էֆէնտին, ըսաւ Զարունի աջ ձեռքին ցուցամառը սպառնական ձօճելով:

— Վերջապէս կը սիրե՞ս կոր զինքը:

— Ո՛չ սակաւին, բայց կը յուսամ որ պիտի կրնամ սիրել:

— Մարէ՛, բոց տխուր, մարէ՛, մըմաց Միքէ կրկին ձեռքը ճակտին տանելով ու լաւական ատեն զայն հոն մօտ նստով:

— Ի՛նչ ըսիր, հարցուց աղջիկը, չկրնալով ըմբռնել Մի-քէի դրական ակնարկութեան նշանակութիւնը:

Բայց երիտասարդը աւելորդ նկատեց լրացուցիչ բացատ-րութիւններ տալը: Ամբողջ հոգեկան կորովը ժողովեց եւ ոտքի ելաւ:

— Կը մեկնի՞ս, գոչեց աղջիկը, նստէ խօսինք, ատանձին էի ու սիրտս կը նեղանար կոր:

— Անկարելի է, պատասխանեց երիտասարդը:

— Կարեւոր դո՞րձ մը ունիս:

— Եւ ոչ իսկ անկարեւոր դորձ մը:

— Բայց չեմ հասկնար այս ընթացքդ:

— Վաղը ամէն բան պիտի հասկնաս, պատասխանե-
քէ դամբանային ձայնով մը:

Եւ գողորջուն քայլերով դուրս ելաւ սենեակէն, մինչ
մանկամարդ աղջիկը ինքնիրեն կ'ըսէր.

— Փախուցե՞ր է աս տղան:

Բաւական կոկիկ կերպով կահաւորուած սենեակ մը: Ան-
կիւնը խոշոր մանձակալ մը գրուած: Հայելիով դարակ մը,
ողտիկ սեղան մը որուն վրայ մէկ քանի գիրքեր, թուղթ եւ
կազամար կան: Բազմոց մը, թիկնաթոս մը երկու աթոռներ:
Իրիկուն է:

Սենեակին դուռը կը բացուի եւ ներս կը մտնէ տխրագէմ
երիտասարդ մը: Դուռը խնամով կը գոցէ, յետոյ ձեռքը ձակ-
տին կը տանի ու «օֆ օֆ օֆ» մը կ'արձակէ:

Այս երիտասարդը, անշուշտ գուշակեցիք արգէն, նոյնինք
մեր վիպական հերոս Միքէն է:

— Այ ամէն բան լինեցաւ, կը մըմնջէ երկու քայլ յոռու-
ջանալով:

Ապա կը կրկնէ Սրբուհիի քով արտասանած խորհրդաւոր
խօսքը:

— Մարէ՛, բոց տխուր, մարէ՛ . . .

Տարտամ յուսահատ նայուածք մը կը նետէ չորս բոյսերը եւ
դէպի սեղանը կը յառաջանայ, որուն վրայ կազամար թուղթ
եւ գրիչ կայ, ինչպէս ըսի:

— Բաժակը մինչեւ ցմրուր պարպենք, կը վճռէ:

Կանցնի սեղանի առջեւ, դողահար ձեռքով մը գրիչը կը
թաթիլէ մեկանին մէջ եւ թուղթ մը առնելով կը գրէ:

«Անգո՛ււթ,

«Այս տղերքը երբոր կարգաս, ես արգէն մեկնամ պիտի
ըլլամ այս աշխարհէն: Կէս ժամ ետքը, երբ որ սենեակս մըտ-
նեն զիս կախուած պիտի գտնեն: Կախուած . . . եւ զիս մա-
հացնող չուանը քաշողը քու փախուկ ձեռքդ է, այն ձեռքը որ
ինձի սահմանուած էր եւ որ ուրիշի մը տուիր: Քու մեղքա-
լոյսի շրջանիդ, ամէն անգամ որ կախուած մարդ մը տեսնաս
երազիւ մէջ, մի հարցնէր թէ «ո՞վ ես դուն», այլ վսիկան ե-
լի որ անիկս քու զոհդ՝ Միքէն է . . . »

«Մնաս բարով, ո՞վ իմ պաշտելիս . . . »

Հէ՛գ սիրահարը թուղթը ծալլեց, պահարանի մը մէջ դը-
րաւ, հասցէն գրեց ու թողուց սեղանին վրայ:

Յետոյ, ուրիշ թուղթի մը վրայ հետեւեալը գրեց:

«Ինքզինքս կախեցի վերջ տալու համար կեանքիս: Այս
որոշումս լուր սիրային դժբախտութեան արդիւնք է, հետեւա-
բար ո՛չ ոք պատասխանատու պէտք է նկատել: Թաղումս ան-
շուք կերպով կատարեցէ՛ք, կը խնդրուի պատկ չղրկել: Մոռ-
նաւոր հրաւիրադիր չընդունողները կրնան զայս իբրեւ այն
նկատել:»

Չարաչուքօրէն հանդարտ՝ Միքէ տոքի ելաւ, աչքերը ձե-
ղունին ուղղեց եւ տեսաւ որ ճիշտ մէջտեղը լամպա կախելու
համար երկաթէ օղակ մը կար:

— Բախտը ինձի կը ժպտի, մտածեց:

Յանկարծ գոչեց ինքնին:

— Բայց չուան չկայ . . .

Անշուան կախուելու գիւար տակաւին գտնուած չըլլալով՝
Միքէ պահ մը չուարած մնաց, բայց չուտով զարմանը մտածեց:

— Եթէ ես չուան չունիմ՝ զիմացի տխուրը ունի, բոաւ
ինքնին եւ սենեակին դուռը բանալով սանդուխէն վար խո-
մեց ու քանի մը վայրկեան ետքը վերադարձաւ իր սենեակը
Փրանսական հաստատուն չուանով մը չինուած:

Բաւական դժուարութեամբ չուանը անցուց ձեղունին
երկաթեայ օղակէն:

Հիմա ամէն բան պատրաստ էր:

— Մեկնինք ըսաւ նտխնի դարերու Ստոյիկեանի մը հա-
մակերպութեամբ:

Սահուցիկ հանգոյց մը չինեց չուանուր, աթոռի մը վրայ
եկաւ, գլուխը հանգոյցին մէջ անցուց եւ.

— Է՛հ մնաք բարով աշխարհ եւ արեւ, գոչեց:

Կը պատրաստուէր տոքի հարուածով մը աթոռը մէկ կողմ
նետել երբ յանկարծ սենեակին դուռը զարնուեցաւ:

— Մտէք, բոաւ յուսահատը բնազդաբար:

Դուռը բացուեցաւ եւ Տիրան երեւեցաւ սեմին վրայ:

— Ի՞նչ են Շուետական մարմնամարդի այս փորձերը, ը-

սառ խմբագիրը աղետալի չուանն ու աթուր մատնա՝

— Մարմատարդ չէ, բացատրեց Միքէ, անձնատար
լալու վրայ են:

— Ինչո՞ւ համար:

— Սրբունին երկու շտաբէն կ'ամուսնանայ կոր Սարգիս
աղայի հետ եւ անմիջապէս կը մէկնի մեղքաւորները Ներսիս
անցնելու համար:

— Խենդութիւն մի՞ ըներ, քալէ երթանք Մարտիկ վարը
կը սպասէ կոր, զրաւ մը կորսնցուց եւ մեզի գարեջուր պիտի
խմցնէ:

— Անկարելի, պատասխանեց Միքէ, ամէն պատրաստու-
թիւնները տեսած եմ, պէտք է անձնատարան ըլլամ:

— Գիտես որ բոսդ ոչ թէ միայն յիմարութիւն, այլ
նաեւ բացարձակ հակասութիւն, զրական սեռի գէմ գրեթէ
ոճիր մըն է:

— Ինչպէ՞ս, ինչ ըսել կ'ուզես, գոչեց Միքէ իր բարե-
կամին նայելով դարմայած:

— Բնականաբար, շարունակեց Տիրան, այս սիրարկա-
ծին պատմութիւնը սկիզբէն մինչեւ ետքը երգիծական էր եւ
երգիծական վերջակ մը երբեք պէտք չէ որ եղերական վախ-
ճանով մը վերջ գտնէ: Աններկի սխալ մը կ'ըլլայ ասիկա...
քալէ, Մարտիկը կը սպասէ կոր:

Միքէ պահ մը մտածեց եւ յետոյ ըսաւ.

— Իրաւունք ունիս թերեւ:

Եւ վար իջաւ աթուէն:

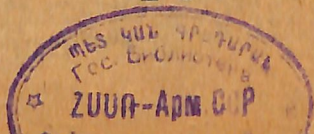
Կէս ժամ ետքը, երեք բարեկամները բազմած էին գա-
րեջրատան մը մէջ:

— Ալ մէյ մըն ալ Սրբունին անունը բերանս չ'իտի՞
առնեմ, ըսաւ Միքէ վճարար գաւաթը պարպելով:

— Իմաստուն որոշում, հպտատեց խմբագիրը:

Միքէի սիրարկածը վերջացած էր:

4 Ե Ր 2

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0363938

61426

891.99

0-79